

VII. Videnskabelige Samlinger og Anstalter.

1. Den botaniske Have.

a. Forslag til en Udvidelse af det botaniske Museum.

Fra Direktøren for den botaniske Have, Professor, Dr. phil. Warming modtog Konsistorium under 9de December 1893 en Skrivelse, hvorved han indsendte en af Museumsinspektør Kiærskou udarbejdet Redegjørelse for det botaniske Museums uheldige Forhold og Forslag til, hvorledes der kunde raades Bod paa disse.

Museumsinspektør Kiærskou bemærkede i sin Skrivelse af 19de Juni s. A. følgende.

Allerede i Aaret 1871, jfr. Univ. Aarb. f. 1873—75 S. 105, blev der af den daværende Bygningsinspektør, Etatsraad Chr. Hansen, paa Grundlag af Forslag fra Komiteen for Anlægget af den nye botaniske Have, leveret Tegning og Overslag til et nyt botanisk Museum. Afstemningerne i Rigsdagen, som krævede en Nedsættelse af Overslagssummen paa samme Tid, som der indtraadte betydelige Prisstigninger paa Materiale og Arbejdskraft, foranledigede Etatsraad Hansen til at ønske sig fritaget for at gjøre et nyt Forsøg paa at løse den stillede Opgave. Det blev derfor overdraget D'Hrr. Dahlerup og Petersen at udarbejde en ny Plan for Museumsbygningen. Paa Grund af de daværende høje Arbejdspriser gav den nye Plan, uagtet Komiteen havde indskrænket Fordringerne til de yderste Grænser for, hvad der kunde anses forsvarligt, og Bygmestrene ligeledes havde bestræbt sig for streng Økonomi, i Virkeligheden en højere Overslagssum end tidligere, og oversteg langt den Sum, hvorover der efter gjentagne Afstemninger i Rigsdagen kunde raades, nemlig 100000 Kr. Under et nyt Ministerium i Aaret 1875 blev det, da Rigsdagen stadig ikke vilde bevilge mere end de 100000 Kr., besluttet at bygge Museet for denne Sum, og det var da en Murmester, ikke en Arkitekt, som paatog sig at opføre den botaniske Museumsbygning.

Selv uden nærmere Kjendskab til denne Bygning vilde det let indses, at den som en meget formindsket Ud gave af, hvad Komiteen havde betegnet som den yderste Grænse for det forsvarlige, nødvendigvis inden en meget kort Tid maatte vise sig ufyldstgjørende, og der var da ogsaa i de forløbne 17 Aar, siden den toges i Brug, foretaget en Række Forandringer og Omflytninger for nogenlunde at raade Bod paa dens mange Mangler. Imidlertid vare alle Rum nu saa optagne, at det var nødvendigt at undersøge, hvorledes der skulde kunne skaffes mere Plads, hvilket i Virkeligheden var ensbetydende med Spørgsmaalet om, hvorvidt Museet kunde blive i Stand til at fortsætte sin Virksomhed i Fremtiden.

Inden han gik over til de mulige Løsninger af dette Spørgsmaal, skulde han nærmere begrunde, hvorfor botanisk Museum ikke svarede til de Fordringer, der burde stilles til en saadan Bygning.

A. *Museet manglede den nødvendige Plads til Opstillingen af dets Samlinger.* Dette fremgik allerede deraf, at paabegyndte Arbejder havde maattet høre op, fordi der ikke fandtes Rum til de til Opstilling præparerede

Samlinger. Paa Grund af en altfor ringe Arbejdskraft gennem mange Aar havde der i Museet ophobet sig et meget stort Magasin af uopstillede Museumsgjenstande. Ved extraordinær Bevilling var der ganske vist i de sidste Aar bødet noget derpaa; men endnu henlaa store Masser i Magasinet og desuden modtog Museet aarlig nye Samlinger. En forhaabentlig til næste Aar forøget Arbejdskraft vilde Dag for Dag formindske Magasinet, men samtidig stille større og større Krav til Plads for de til Opstilling præparede Samlinger.

Han skulde i det følgende paa vise, hvilken Plads Museets Samlinger tilligemed det magasinerede Stof i opstillet Tilstand vilde fordre, og skulde begynde med.

1. *Herbariet*. Denne største og delvis ældste Del af Museets Samlinger bestod af tørrede, pressede Planter, der ved Papirstrimler ere opklæbede paa store Halvark, der gruppevis ere indlagte i særlige Omslag og opbevares i Skabe med talrige lige store Rum. Herbariet bestod af et særligt dansk Herbarium og et arktisk Herbarium, hvis Hovedmasse er en meget rig Samling af grønlandske Planter, og det store almindelige Herbarium eller Generalherbariet, som omfatter Planter fra hele Verden. To Lokaler vare oprindeligt bestemte for Herbarierne, nemlig et ca. 400 □ Alen stort Rum til Generalherbariet og et mindre paa 80 □ Alen til dansk og arktisk Herbarium. Men disse Rum med deres oprindelige Antal Skabe vare forlængst blevne utilstrækkelige, og man havde maattet anbringe Skabe i det store Lokale paa enhver tænkelig Plads, saaledes at Arbejdet i det var i høj Grad besværliggjort. I det mindre Lokale var der bygget Skabe til Loftet ovenpaa de ældre, og desuden var det Værelse, der tidligere benyttedes til planteanatomiske Øvelser, taget med, idet største Delen af Væggene ogsaa her var beklædt med Skabe fra Loft til Gulv. Men ikke engang paa denne Maade havde det været muligt at skaffe den tilstrækkelige Plads. Gangen til Nr. 11—14, Gangen til Loftstrappen vare fyldte med Herbarieskabe og endda henstode endnu paa selve Loftet store Magasinskabe, fyldte med talrige Herbarieplanter, som det ikke var muligt at anbringe nede.

De opklæbede Planter og det til Opklæbning bestemte Materiale i Generalherbariet, det arktiske og danske Herbarium, vilde i opstillet Tilstand fylde.....	6925 Rum	} = ca. 136 Skabe.
Udlaant Materiale vilde fylde	156 —	
Det magasinerede Materiale med Fradrag af		
Dubletter vilde fylde	1924 —	= ca. 37 —
	9005 Rum	= ca. 173 Skabe.
Der havdes.....	3625 —	= ca. 70 —
Der behøvedes altsaa.....	5380 Rum	= ca. 103 Skabe.

Af Museets Tilvæxtjournal fremgik, at Herbarierne i 28 Aar, nemlig 1864—92, havde modtaget omtrent 1121 Pakker Herbarie-Planter, hver Pakke indeholdende omtrent 100 Arter eller Varieteter. Dette vilde altsaa sige, at Museet i det forløbne Antal Aar gennemsnitlig havde modtaget omtrent 40 Pakker eller 4000 Planter aarlig. Da et Exemplar fyldte 2 Halvark, vilde den aarlige Tilvæxt fylde ca. 4400 Halvark, naar det antoges,

at — lavt regnet — mindst 10 % af samtlige Exemplarer fyldte 2 Halvark. Ved at optælle 50 Portioner af Planter, saaledes som de laa i Rummene i Skabene, viste det sig, at disse 50 Rum indeholdt gjennemsnitlig i hvert Rum omtrent 50 Halvark. For at komme til et saa nøjagtigt Resultat som muligt toges der Hensyn til, at saavel tynde som middeltykk og tykke Planter blev optalte, ligesom der ogsaa blev optalt baade færdigt opstillede Familier som Bregner og Myrtaceer og ogsaa Familier, som endnu laa hen med den gamle Opstilling*). Hvert normalt**) Skab i Generalherbariet indeholdt 52 Rum, egentlig 56, men de 4 nederste maatte forbeholdes som Reserverum. Den aarlige Tilvæxt af 4400 Halvark vilde saaledes fordre 88 Rum eller over $1\frac{2}{3}$ Skab aarlig. I 50 Aar vilde saaledes Herbarieskabenes Antal være steget med over 83, hvilket repræsenterede et Lokale, der var over $1\frac{1}{2}$ Gang saa stort som Museets store Herbariesal, der indeholdt 51 Skabe, hvert med 52 Rum. I et helt nyt Museum, beregnet paa at være stort nok i Løbet af 50 Aar***), maatte der saaledes mindst fordres Plads til $173 + 83$, altsaa til 256 Herbarieskabe.

2. *Tørsamlingen* o: Samlingen af tørrede eller pressede Planter eller Plantedele, Frugter, Frø etc. samt Vedprøver. De hertil hørende Præparater opbevaredes, for saa vidt de ikke vare for store, dels i Glasskabe, hyppigst tillige i Glas, dels i Skuffer i mindre Glas eller Æsker. Denne Samling var opstillet i henved 36 Skabe. De opstillede Gjenstande stod imidlertid af Mangel paa Plads meget for tæt, saa at man uden Overdrivelse kunde sige, at en hensigtsmæssig Opstilling vilde fordre mindst $1\frac{1}{2}$ Gang saa megen Plads, altsaa 54 Skabe. Naar hertil føjedes det betydelige endnu ikke opstillede Stof og de tilkommende Forøgelse i 50 Aar, vilde Antallet yderligere forøges. Som en særlig Afdeling af denne Samling maatte nævnes *Vedprøvesamlingen*, som var af største Betydning for Bestemmelsen af Træsarter, ikke alene til videnskabelig, men i lige saa høj Grad i teknisk-økonomisk Henseende. Denne Samling var saa godt som aldeles ubearbejdet. Af Mangel paa Penge til at lade de enkelte Prøver udskære paa rette Maade, henlaa over 500 Numre paa Museets Loft i aldeles raa Tilstand. Samlingen vilde fordre en betydelig Plads.

3. *Spiritussamlingen* o: Samlingen af i Spiritus opbevarede Planter eller Plantedele. Denne Samling, som var grundlagt af afdøde Professor Didrichsen ved hans store Indsamlinger paa Galathæaexpeditionen og som hurtig var bleven forøget med rige Skatte fra Liebmanns, Ørsteds, Warmings og Eggers' Rejser i Amerika, ved Gaver og ved fortsatte Indsamlinger dels fra Væxt-husene, dels fra alle Egne i Landet, var i Henseende til sin Righoldighed og Værdi enestaaende i Europa. Videnskabens stigende Krav paa Materiale, opbevaret i Spiritus, som Grundlag for anatomiske og biologiske Under-

*) Optællingen blev foretaget med Planter af følgende Familier og Slægter: Hymenophyllaceæ, Cyatheaceæ, Compositæ, Rubus, Umbelliferæ, Ficus, Celtis og Myrtaceæ.

**) Ved dette Udtryk forstaas et Skab med 4 Længderækker af Rum, ialt 52 Rum; i Herbarieskabene ere i Virkeligheden for at udnytte Pladsen paa bedste Maade Skabene snart normale snart kun $\frac{1}{2}$ eller $\frac{3}{4}$ af et saadant.

***) Ganske eksempelvis var her nævnt 50 Aar; muligt vilde det, ret beset, være bedre Økonomi at regne 100 eller i det mindste 75 Aar.

søgelse, der aldeles ikke eller kun i ringe Grad lod sig anstille paa Herbariemateriale, vilde medføre en stærk fremtidig Forøgelse af denne Samling. For at skaffe Plads til den havde det været nødvendigt at opstille Skabe i selve Auditoriet foruden i 2 Kjælderlokaler. Samlingen var opstillet i 67 Skabe; men da Glassene stod altfor tæt, vilde det være nødvendigt at forøge disses Antal mindst med $1\frac{1}{2}$ Gang saa mange, altsaa over 100 Skabe. Et Antal, som yderligere vilde forøges, naar Professor Warmings og Baron Eggers' Venezuelasamlinger bleve opstillede og interkalerede. Endvidere maatte tages Hensyn til den sandsynlige aarlige Tilvæxt i 50 Aar.

4. *Den palæontologiske Samling*, som omfatter Repræsentanter for de fossile Planteformer, var for Øjeblikket meget lille, men desuagtet maatte den nøjes med Kjældergaarden. Utvivlsomt burde de uddøde Planteformer være fyldigt repræsenterede i et botanisk Museum.

Foruden disse Samlinger fandtes der i Museumsbygningen et *Bibliothek*. Ogsaa her var Pladsen for lille, og om end man søgte at bøde derpaa ved at ombygge Reolerne, vilde den indvundne Plads dog kun strække til for faa Aar.

B. *Museets Lokaler vare uhensigtsmæssige, ikke formaalstjenlige.* De Grundfordringer der burde stilles til Museumslokaler vare, at Skabe og Montrer kunde anbringes saaledes, at enhver Del af dem vare let tilgængelig og tilstrækkeligt belyst. Til disse Fordringer var der intet Hensyn taget. Lokalerne vare altfor dybe, saaledes at Lyset kun var svagt i den inderste Del af dem, hvilket om Vinteren havde til Følge, at man ikke kunde se tydeligt, hvad man ønskede at udtage af Skabene i Samlingslokalerne eller af Reolerne i Bibliotheket. Pillerne mellem Vinduerne vare meget ulige brede, hvilket havde fremtvunget en yderst ubekvem Opstilling af Skabe. Museet bestod af Kjælder, Stue og 1ste Sal samt Loft. Midt i Bygningen fandtes en Lysgaard fra Stueetagen opefter og om denne løb paa 1ste Sal et Galleri (Balkon) med Udstillingsskabe, og fra denne Balkon førte Dørene til de forskjellige Lokaler. Lysgaarden var alt andet end hvad den burde være, idet Lyset kun indlodes gennem en forholdsvis lille Aabning, der var dækket af et Glastag. Lysforholdene paa Balkonen vare derfor daarlige, men endnu slettere vare de i Stuen, hvor den overhængende Balkon tog enhver Straale af Ovenlys fra Vægpladserne og umuliggjorde deres Benyttelse til Museumsbrug. De egentlige Samlingslokaler fandtes i Stuen og paa 1ste Sal, men som ovenfor nævnt, havde Spiritussamlingen tillige maattet udvides i Kjælderrummene. Overalt vare Lys- og Rumforholdene uheldige, og man kunde næppe tænke sig, at denne Bygning virkelig var opført til Museumsbrug. Flere af Kjælderlokalerne, hvoraf et af Mangel paa bedre havde maattet tages til Præparationslokale for Tørsamlingen, vare ikke frie for Fugtighed og vare slet belyste. Loftet, som ligeledes af Mangel paa anden Plads benyttedes til Oplagssted for magasinerede Plantedele, blandt andet store Mængder af værdifuldt Herbariemateriale, var dækket med Skifertag og forsynet med meget smaa Vinduer i Taget. Her var om Sommeren glødende hedt, om Vinteren bidende koldt og tillige mørkt. Adgangen var ad en forneden krum, snæver Trappe, der neppe tillod Transport af en nogenlunde stor Kasse.

C. *Museumsbygningen var brandfarlig.* I det oprindelige Komitéforslag var optaget Varmeapparat, men da Summen, for hvilken Museet skulde bygges, blev saa stærkt reduceret, maatte enhver Tanke derom opgives, og det blev monteret med almindelige Jernkakkellovne, som i de forløbne Aar alle vare forandrede til Magasinovne. Disse rummede allerede i sig selv en Mulighed for Ildsvaade, men værre var det dog, at de saa godt som alle vare anbragte i Dørenes umiddelbare Nærhed, og at den paa alle Omraader indskrænkede Plads havde fremtvunget Anbringelse af Skabe og Bibliotheksreoler saa nær Kakkellovnene, som det paa nogen Maade lod sig gjøre. Tiltrods for Værdien af Museets Samlinger, af hvilke mange Numre vare absolut uerstattelige, — saasom Lyngbyes og Forskåls Herbarier og talrige Arter i M. Wahls, Schumachers, Rottbølls, Viborgs, Schousboes, Hornemanns, Iserts, Liebmanns, Ørsteds, Warmings og Eggers' Herbarier samt det store arktiske Herbarium, — eller dog meget kostbare, saasom forskellige Værker i Bibliotheket, var der dog kun anvendt Træ og atter Træ til Trapper, Gulve, Lofter; særligt var der i Bygningens Midte ophobet Masser af Tømmer, idet Lysgaardens Balkon og Loft udelukkende bestod af saadant. Til første Sal førte kun én Trappe og Adgangen til Loftet, hvor alle magasinerede Herbariepakker, Vedprøver og andet Materiale opbevaredes, var ad en stejl, smal Trappe, der ovenikjøbet ikke udmundede paa Balkonen, men i en smal ved en Dør lukket Gang fra denne. En mulig opstaaet Ildebrand vilde saaledes medføre den allerstørste Fare for det paa Loftet værende værdifulde Materiale, idet Adgangen da maaske kun vilde kunne faaes ved at slaa Hul i Taget.

D. *Museet kunde paa Grund af dets uhensigtsmæssige Indretning og Lidenhed ikke gjøres tilgængeligt for Publikum.* Medens der for andre Fags Vedkommende, der kunne bidrage til den almindelige Dannelse og som kunne belyses ved Udstillinger, var givet det store Publikum Adgang til vore Museer og Samlinger, havde dette ikke hidtil været Tilfældet med Botanisk Museum, og dog vilde det i et hensigtsmæssigt ordnet Museum være let at fremstille en Række af mangeartede Produkter af Planteriget, som have økonomisk, teknisk eller medicinsk Anvendelse. Som Exempler paa, hvad der saaledes burde fremstilles, kunde nævnes: *Hør*, fremstillet ved en Afbildning, et Herbarieexemplar, Prøver af rusket, for Kapslerne befriet, rødnet, brudt, skallet og heglet Hør, Lærreds-Prøver, Frøene i Glas, den deraf pressede Olie i et Glas og den som Foderstof anvendte Pressekage, »Hørfrokage«; *Hamp* paa lignende Maade; *Bomuld* fremstillet ved foruden Afbildning og et Herbarieexemplar tillige ved Glas med Frugter, Glas med Frø, et med Ulden paa og et med Frøene, berøvede Ulden, saaledes som de forekom i Handelen. Glas med forskellige Sorter Bomuld, gul og hvid, Tøjprøver, et Glas med den af Frøene pressede Olie, den som Foderstof anvendte Pressekage, »Bomuldsfrokage«; *Jute*, *Kinagræs*, *Nyzeelandsk Hør*, *Agave*, *Ananas* osv. paa lignende Maade. Ved *stivelseholdige* Planter skulde opstilles tillige foruden Afbildning og Herbarieexemplar tillige Frugter, Frø eller Knolde, Klid, Gryn, Mel og Stivelse. Ved de Planter, der give *vigtigt Gavntømmer*, skulde tillige opstilles eksempelvis Prøver paa Ved i forarbejdet Tilstand (Snedker- og Drejerarbejde). Paa

lignende Maade skulde opstilles *Opium, Kinabark, Gummi, Harpix, Kaffe, The* osv. Kort sagt, den Slags Opstillinger vilde være i højeste Grad belærende, men vilde tillige tage megen Plads. Den oprindelige Museumsplan forudsatte ganske vist, at Skabene paa Balkonen skulde indeholde saadanne Præparater, der kunde antages at have Interesse for Publikum, og at dette skulde have Adgang dertil. Men rent fraset det uheldige i den Tanke at ville lade Publikum nøjes med, hvad der kunde udstilles i nogle faa Skabe paa en Trappegang, hvor netop 2 Mennesker kunde passere forbi hinanden, som ikke kunde opvarmes, og hvis Lysforhold vare saa slette som her, maatte det ogsaa erindres, at disse Skabe af Mangel paa Plads i Tør-samlingen havde maattet optage mange store Præparater, som egentlig ikke kunde siges at have Interesse for det store Publikum. Det stod saaledes fast, at det absolut ikke kunde lade sig gjøre at give Publikum Adgang til Museet paa Grund af Lokalernes Beliggenhed, Form og den af Pladsmangel dikterede Sammenstuvning af Skabe og Montrer. Ikke et eneste af Museets Samlingslokaler egnede sig til at ses af flere Besøgende paa samme Tid, hvad der tydeligt havde vist sig ved et Par i de nærmest foregaaende Aar afholdte Svampeudstillinger, hvorved tillige Spiritussamlingen holdtes aaben.

Det vilde forhaabentlig med Klarhed fremgaa af det foran anførte, at Botanisk Museum hverken i Henseende til hensigtsmæssig Indretning eller i Henseende til Sikkerhed mod Odelæggelse ved Ildsvaade eller i Henseende til Størrelse svarede til, hvad der burde forlanges af en Bygning, der skulde gemme saa værdifulde Samlinger, ligesom den heller ikke egnede sig til at yde Bidrag til den almindelige Folkeoplysning. Der stod da tilbage at undersøge, paa hvilken Maade det vilde være muligt at bøde paa de begaaede Fejl og fremkalde en Forandring af de bestaaende uheldige Forhold.

Der kunde tænkes 3 Muligheder, nemlig: 1. Omformning af det nuværende Museum ved indre Omdannelse og ved Tilbygning; 2. Opførelsen af en Annexbygning og 3. Opførelsen af en hel ny Museumsbygning.

Ad 1. *En Ombygning og Tilbygning* var absolut umulig, da den hele Indretning i Forvejen var saa forkludret, at kun saare lidet vilde vindes derved, samtidig med at en saadan Ombygning vilde være meget kostbar og Samlingerne tillige vilde lide i høj Grad. Desuden, da Mangelen paa Plads, som foran vist, var overordentlig stor, vilde Tilbygningen blive uforholdsmæssig kolossal, dersom den i Virkeligheden skulde kunne nytte noget.

Ad 2. *Opførelsen af en Annexbygning*, vest for den gamle Museumsbygning og forbunden med denne ved en paa Buer hvilende Gang, var derimod mere tiltalende, idet paa denne Maade den nye Bygning i et og alt kunde blive formaalstjenlig uden paa nogen Maade at blive generet af den gamle. Det var i Overensstemmelse med en saadan Tanke, at en medfølgende Tegning, forestillende øverste Etage af en saadan Annexbygning, var udført. Den bestod af fire Fløje med Vinduer ud til den af disse omsluttede Lysgaard saavel som til Façaden og med det hele Rum mellem Fløjene dækket af et Glastag. Paa denne Maade opnaaedes Lys saavel i Lysgaarden som i Lokalerne, der skulde have dobbelte Skabrerækker paa alle Pillerne, der vare lige brede, og en bred Gang i Midten. Landvæsenmuseet

i Berlin var bygget efter en saadan Plan. Han havde selv set, hvordan den var gennemført, og kunde ikke tænke sig en hensigtsmæssigere Indretning af et Museum end den, han saa dér.

Den paatænkte Annexbygning kunde kun ligge vest for det gamle Museum paa Terrænet mellem dette og Botanisk Laboratorium. Der fandtes i Nærheden af Museet intet andet Sted, hvor en Bygning som den paatænkte kunde faa Plads. Uheldigvis vilde den delvis netop komme til at staa paa den gamle Stadsgravs Grund, og dette vilde naturligvis fordyre Opførelsen betydeligt. Dersom man af en saadan Grund vilde lægge Annexbygningen et andet Sted, fandtes der en udmærket Plads til den ved Østerfarimagsgade mellem Botanisk Laboratorium og Gartnerboligen. Herimod kunde imidlertid med Rette indvendes, at Annexbygningen da kom til at ligge alt for langt fra den gamle Museumsbygning. Denne Indvending vilde dog have mindre at sige, dersom den nye Bygning kun indeholdt f. Ex. Tør-, Spiritus- og palæontologisk Samling, men da den ogsaa nødvendigvis vilde komme til at indeslutte en ikke ubetydelig Del af Herbariet, vilde det ganske vist være en stor Ulempe at have Samlingerne saa vidt splittede fra hverandre og fra Bibliotheket. Som foran vist, savnedes der Plads til 103 Herbarieskabe i Museet. Dersom man vilde omdanne Tør- og Spritsamlingens Lokaler til Herbarier og ligeledes omdanne Skabene paa Balkonen til Herbarieskabe, vilde der blive Plads til 66 Skabe. Droges denne Sum fra de nævnte 103, var som Rest 37 Skabe, hvortil der slet ingen Plads havdes i hele Museet. Hertil maatte endnu føjes 6 Skabe, som for Øjeblikket vare opstillede i Museets store Herbariesal, men som burde fjernes derfra, saa snart der vandtes Plads andetsteds, da de i høj Grad stode i Vejen og besværliggjorde Arbejdet i Lokalet. Antallet af de absolut nødvendige Skabe, hvortil ingen Plads havdes, blev saaledes 43. Føjedes hertil de foran omtalte Skabe i Løbet af 50 Aar, maatte der altsaa i den nye Bygning være Plads til mindst 126 Herbarieskabe.

Ad 3. *Opførelsen af en helt ny Museumsbygning* vilde ubetinget være at foretrække, dels fordi den nuværende Museumsbygning var i højeste Grad uhensigtsmæssigt indrettet, dels fordi den var i en ikke ringe Grad brandfarlig, dels fordi den eneste ret formaalstjenlige Form for Tilbygning, nemlig en *isoleret* ved en Gang med det gamle Museum forbunden Annexbygning var meget kostbar.

Da han haabede paa tilstrækkelig fyldestgørende Maade at have vist, at Museumsbygningen var mange Gange for lille, at Lokalerne vare uhensigtsmæssige og aldeles utilgængelige for Publikum, skulde han tillade sig at foreslaa principielt: Opførelsen af et helt nyt botanisk Museum, beliggende ved Østerfarimagsgade mellem Laboratoriet og Gartnerboligen, subsidiært: fornævnte Annexbygning, vest for den gamle Museumsbygning, eller, dersom dette ikke kunde opnaas, en Annexbygning, beliggende ved Østerfarimagsgade.

For at Botanisk Museums Tilstand kunde blive saa alsidigt og grundigt som muligt undersøgt, tillod han sig endelig at foreslaa, at Kirke- og Undervisningsministeriet maatte blive ansøgt om at udnævne en Komité med den

Opgave at fremkomme med passende Forslag for at bøde paa det botaniske Museums yderst uheldige Forhold.

Professor, Dr. phil. *Warming* bemærkede ved Fremsendelsen af Inspektør Kiærskous Redegjørelse, at han ofte havde talt med denne om det botaniske Museums Mangler, men næsten kun om ét havde de kunnet blive enige, nemlig, at der manglede Plads. For at faa Sagen belyst, havde han anmodet Inspektør Kjærskou om at udarbejde i en skriftlig Fremstilling sine Planer og Forslag. Paa Sagens nuværende Standpunkt ansaa han det for overflødigt at udtale sig om Enkeltheder, om hvilke han havde en anden Mening. Han var enig med ham i, at det nuværende, knap 20 Aar gamle Museum var for lille, og at man om faa Aar ikke vilde have næsten en eneste Plads til et Skab eller en Plante, og at det var meget brandfarligt, hvad han ved flere Lejligheder ogsaa havde udtalt. Men medens Inspektøren foreslog et helt nyt, meget stort Museum, hvis Karakter tillige blev en helt anden, var han mest tilbøjelig til at søge det nuværende successivt udvidet ved Tilbygning efter en nedenfor antydet Plan.

Inspektør Kiærskous Plan var i Hovedsagen følgende: *principaliter*, at der opførtes et nyt stort Museum i Botanisk Have ved Farimagsgade. Gartnerens i denne Anledning indhentede Erklæring om denne Plan gik ud paa, at Haven ikke kunde undvære dette Terræn og at en saa kolossal Bygning væsentlig vilde forstyrre det landskabsgartneriske i Anlægget; *subsidiært*, at der opførtes en Annexbygning til det nuværende Museum mellem dette og Laboratoriet; ogsaa her var Professor *Warming* enig med Gartneren i, at Haven ikke kunde undvære Jorden og at Anlægget vilde forstyrres. Hertil kom, at en Bygning paa dette Sted vilde komme til at ligge paa den opfyldte Stadsgrav. Selve denne »Annexbygning« var efter Inspektørens Planer meget stor og det helt nye Museum skulde være betydelig større. Til Oplysning om Annexbygningens Størrelse efter de foreliggende Planer skulde anføres følgende Maal af *Grundfladen*: Annexbygningen = 73×64 Alen = 4672 □ Alen, det nuværende botaniske Museum = 44×32 Alen = 1408 □ Alen, Zoologisk Museum = 66×51 Alen = 3366 □ Alen. »Annexbygningen« skulde altsaa være mere end $\frac{1}{3}$ større end Zoologisk Museum.

Lyshallen i den projekterede nye Annexbygning var ansat til 48×38 Alen = 1824 □ Alen, altsaa *mere* end hele det nuværende Museum. Lyshallen i Zoologisk Museum var kun 40×17 Alen = 680 □ Alen (altsammen Grundflade), eller c. $\frac{1}{3}$ af »Annexbygningens« Lyshal. *Videnskabelige* Hensyn vilde aldrig fordre en saa kolossal Bygning. Men Inspektør Kiærskous Plan var jo netop ogsaa, at den nye Bygning skulde være tilgængelig for Publikum, saa at ikke blot de Gjenstande, vi nu havde, der kunne være af Interesse for Publikum, bleve udstillede dér, men at man bestræbte sig særligt for deri at udstille alle Slags tekniske, økonomiske og medicinske Raastoffer af Planteriget med Oplysninger om og i det mindste billedlig Fremstilling af deres Forekomst, Tilberedning og hele Naturhistorie. Et saadant Museum havde vi jo ikke, og kunde aldrig faa i det nuværende botaniske, ja han vilde endog sige: det kunde umuligt faa Plads i botanisk Have, fordi der ikke dér kunde afses Byggegrund til det. Der var noget

meget tiltalende ved Tanken om et saadant folkeligt Opdragelses- og Undervisningsmiddel, og i forskjellige andre Museer i Udlandet var der i større eller mindre Grad gjort Skridt til et saadant. Det berørte ganske vist Botaniken, for saa vidt som der kun var Tale om Planter og Plantedele eller Plantestoffer, men det greb dog saaledes ind navnlig i den polytekniske og farmaceutiske Viden, tildels ogsaa Landøkonomi, Skovbrug m. m., at det dog laa den botaniske Professor fjernere, og han følte sig ikke kaldet til at løse denne store Opgave, ogsaa fordi han havde andre, der laa ham nærmere. Men han indsendte efter Inspektør Kiærskous Ønske dennes Planer til Ministeriets Overvejelse uden iøvrigt at have noget Haab om, at dette Projekt i en nogenlunde nær Tid vilde lade sig realisere, naar der saas hen til de mange andre og store, anderledes paatrængende Byggeforetagender, der forelaa for Staten.

Hvad der derimod i en særlig Grad laa ham paa Hjerte, var at faa en *Udvidelse af det botaniske Museum*, der kunde afhjælpe *de videnskabelige Savn*. Da Minister Fischer i sin Tid besluttede at bygge for de utilstrækkelige Midler, blev der begaaet en stor Fejl, nemlig at man efter Professor Didrichsens Ønske anbragte en *Lyshal* til store Gjenstande ligesom i Zoologisk Museum, thi Tilbygninger i den ene eller anden Ende eller Side bleve derved umuliggjorte. Hans Tanke var, at man successive, eftersom Museet udvidede sig, kunde opføre en Bygning mellem Museet og Gothersgade, parallel med Museumsbygningen og med to mindre Sidefløje. Denne Tilbygning skulde da forbindes med Museet ved en lille lukket Gang fra Bygningens Midte; Bygningen kunde bygges successiv med lange Mellemrum, f. Ex. først den ene Sidefløj, saa Længdebygningen og til sidst den anden Sidefløj.

Professor Warming anmodede om, at Ministeriet vilde foranledige, at Bygningsinspektøren tog denne Plan under Overvejelse og gjorde Forslag og Overslag i den Anledning eller fremsatte andre Forslag til en Udvidelse, f. Ex. ved Benyttelse af Loftet.

Konsistorium indstillede i Skrivelse af 13de Januar 1894 til Ministeriet, at der maatte ske Henvendelse til Bygningsinspektøren om at tage Professor Warmings Plan under Overvejelse og gjøre Forslag og Overslag i den Anledning, eller om at fremsætte andre Forslag til en Udvidelse, f. Ex. ved Benyttelse af Museets Loft.

I den af Ministeriet begjærede Erklæring af 20de Juli s. A. udtalte *Bygningsinspektør, Professor V. Petersen*, at det efter gjentagne Konferencer med Professor Warming og nærmere Undersøgelse af de stedlige Forhold fremgik, at da Afstanden fra Bygningen for det botaniske Museum til Gothersgade kun var ca. 29 Alen, vilde dette Mellemrum være for ringe til derpaa at opføre en Annexbygning til Udvidelse af og forbundet med Museet; Afstanden mellem denne og Museet vilde nemlig blive for snæver og Lysforholdene skades, desuden vilde en saadan Annexbygning lige i Gadelinien virke højst uheldig og tillige dække Museet. Tilbygninger i Museets Længderetning lod sig heller ikke tænke uden at skade Museet, da der paa Grund af Bygningens givne Plananlæg, med Lokaler paa alle 4 Sider af

en Midterhalle, vilde gaa for mange Lokaler tabt i Forhold til dem, der derved kunde vindes.

Med Hensyn til Professor Warmings subsidiære Henstilling om at benytte Museets Loftetage til en Udvidelse skulde bemærkes, at dette lod sig gjøre uden større Bekostning ved at indrette 4 Rum paa den Del af Loftet, hvor det var højest, og deri opsætte Skabe til Opbevaring af Herbarier. Bekostningen ved denne Foranstaltning vilde andrage i Bygningsarbejde 2500 Kr. og til Anskaffelse og Opsætning af Skabe 2640 Kr., tilsammen 5140 Kr.

I Anledning af Ministeriets Skrivelse af 31te Juli s. A. til Universitetets Kvæstor om efter Konference med Professor Warming at udtale sig om, hvorvidt det af Bygningsinspektøren til fornævnte Foretagende opførte Beløb forventes at kunne nedsættes, meddelte *Universitetets Kvæstor* i Skrivelse af 8de Oktober s. A., at han havde konfereret med Professor Warming og at de ikke saa sig i Stand til at paapege nogen Besparelse paa de af Bygningsinspektøren opgivne Beløb.

Kvæstor fremsatte i Tilknytning til Sagen følgende Bemærkninger. Naar Professor Warming i sin Skrivelse af 9de December 1893 var gaaet ud fra, at »Minister Fischer i sin Tid besluttede at bygge Museet for utilstrækkelige Midler«, kunde disse Ord lede til den Opfattelse, at den botaniske Museumsbygning stod som et Minde om Fejlsyn hos Rigsdagen og fra Regjeringens Side om en beklagelig Eftergivenhed overfor dette Fejlsyn, hvilket igjen maatte føre til at anse det for en pinlig Sag at forebringe en Udvidelse af den nævnte Bygning. De virkelige Forhold afgav imidlertid ikke nogen Støtte for en saadan Betragtning, om det end maatte erkjendes, at den havde vundet nogen Udbredelse. Grunden til, at ingen af Ministrene Hall og Worsaae kunde gennemføre en større Bevilling til Museumsbygningen end de ved Finansloven for 1875—76 bevilgede 100000 Kr., var, jfr. Rigsdagstidende 1873—74 Tillæg B. Sp. 259—60, at hele Folkethingets Finansudvalg i Samlingen 1873—74 ifølge Kompromis havde erklæret sig forvisset om, »at Museumsbygningen, hvortil der var forlangt 145000 Kr., meget forsvarligt vilde kunne opføres for 100000 Kr.« Den herefter givne Bevilling af 100000 Kr. for 1874—75 mente Minister Hall ikke at kunne benytte, og naar derimod Minister Worsaae, efter forgjæves at have tilstræbt en Forhøjelse af sidstnævnte Beløb ved 2den Behandling i Folkethinget af Finansloven for 1875—76, ved 3die Behandling i Thinget gik ind paa Bygningens Opførelse for de 100000 Kr. — en Beslutning, som Minister Fischer senere bragte til Udførelse —, var det fra ingen af Siderne hermed udtalt, at der for det nævnte Beløb skulde kunne tilvejebringes en Bygning med tilstrækkeligt Rum for kommende Forøgelser af de deri anbragte Samlinger. Tværtimod blev der af Finansudvalgets Ordfører ved 2den Behandling, jfr. Folkethingstidende 1874—75 Sp. 3893, ikkun forlangt »Opførelsen af en Museumsbygning indenfor det nævnte Beløbs Grænser saa hensigtsmæssig, som den efter dette Beløbs Størrelse kan blive«, medens Minister Worsaae, jfr. Folkethingstidende 1874—75 Sp. 3900, udtalte, »at der jo visselig ikke kan være Tale om andet, end at man jo nok kan faa en Museumsbygning for 100000 Kr., men Spørgsmaalet er, om man kan faa en saadan Bygning,

som man virkelig kan være tjent med, ikke alene i Øjeblikket, men i den kommende Tid«. Og efter videre at have udført den Tanke, at en ny Museumsbygning helst maatte indeholde Plads ogsaa til kommende Forøgelse, bemærkede Ministeren, at, »for saa vidt man i Øjeblikket ikke vil give mere end 100000 Kr. dertil, vil man komme til at udsætte sig for, at det om ikke mange Aar vil blive nødvendigt at foretage Udvidelser og Forandringer«. Hertil blev der hverken af Udvalgets Ordfører eller af nogen anden gjort nogen Bemærkning, og det maatte derfor siges, at den i Finansloven for 1875—76 givne Bevilling af 100000 Kr. til den botaniske Museumsbygning var vedtaget i gjensidig Forstaaelse af, at denne ikkun kunde indrettes efter Samlingernes daværende Forhold, men at derimod kommende Forøgelse af disse maatte fremkalde ny Overvejelse af, hvorledes Plads til dem maatte kunne bringes til Veje.

De senere vundne Erfaringer syntes i Virkeligheden at have vist, at det ikke var uforklarligt, naar Rigsdagen under Behandlingen af Finansloven for 1875—76 efter de da foreliggende Oplysninger bortviste Tanken om det botaniske Museums kommende Forøgelse som væsentlig bestemmende for Bygningens Størrelse. Der forelaa nemlig dengang end ikke nogen Oplysning om, hvilken Plads allerede de daværende Samlinger *i ordnet Tilstand* vilde kræve, idet største Delen af de 20 Aar, der gik forud for den botaniske Haves Flytning, havde været en Overgangsperiode, hvori Mangel paa Plads i den gamle Have og Uvished om Flytningens Tidspunkt og Konsekvenser havde medført en Stilstand i Museumsarbejdet. Denne Omstændighed og den dermed følgende Trang til Arbejdskraft for at oparbejde det ophobede Museumsmateriale var senest forebragt Rigsdagen i Anmærkningerne til Finanslovsforslaget for 1894—95 S. 365 (Universitetets samlede Lønningssum), og Rigsdagen gik derefter ind paa den hertil foreslaaede nye Bevilling af 600 Kr. extraordinært i 5 Aar, foruden en stadig Lønningsforhøjelse for Assistenten med 900 Kr. og Ansættelsen af en Konservatrice med en aarlig Løn af 400 Kr. Tillige vilde det erindres, at ved 2den Behandling i Folkethinget af Finansloven for 1894—95 en Henstilling af Folkethingsmand Korsgaard til Gunst for det botaniske Museum gav Finansudvalgets Ordfører, H. Holm, jfr. Folkethingstidende 1893—94 Sp. 2483—84, Lejlighed til at udtale sig om Udvalgets Enighed med den daværende Minister Goos om, at der af al Kraft burde arbejdes paa Herbariernes Ordning. Ganske vist var denne Udtalelse alene knyttet til det da foreliggende Spørgsmaal om forøget Arbejdskraft og derfor i sig selv ingenlunde forpligtende til at skaffe Plads til de ordnede Samlinger, men dette sidste Spørgsmaal var dog i Grunden en med Bevillingen af Ordningsarbejdet given Sag, selv om denne ikke, som foran paavist, maatte være en Konsekvens allerede af Lovgivningsmagtens Stilling i sin Tid til Museumsbygningens Opførelse. Endnu maatte det bemærkes, at et botanisk Museum, der var saaledes stillet, at det kunde bearbejde og i ordnet Tilstand bevare Gaver fra de mange Lærere og andre, som studere Botanik, turde antages at egne sig til i denne Retning at fremkalde videnskabelig Syslen over hele Landet. Alt sammenfattet, syntes der Kvæstor derfor at være Grund til at antage, at Rigsdagen endog med særlig Velvillie vilde modtage et Forslag til at skaffe det botaniske Museum

en saadan Udvidelse, som efter de foreliggende faktiske Oplysninger fra Professor Warming og fra Museets Inspektør, Kiærskou, maatte anses for nødvendig.

At imidlertid det foreliggende Forslag fra Bygningsinspektøren, der sluttede sig til Professor Warmings subsidiære Antydning af en Udvidelse med Benyttelse af Loftet, skulde kunne fyldestgjøre det Formaal, som her forelaa, havde Kvæstor ikke kunnet overbevise sig om. Allerede den store Brandfare, som i Erklæringerne fra Museets Embedsmænd var paapeget at være til Stede ved den nuværende Museumsbygning, saaledes som denne var indrettet, og opfyldt som den var, med Museets Gjenstande af brændbar Beskaffenhed, tildels bevarede i Spiritus — en Brandfare, som ogsaa Stadens Brandinspektør havde bevidnet —, maatte formentlig, naar der dog skulde bygges, føre bort fra Benyttelsen af Tagrummet, hvortil der, som det af Bygningsinspektørens Tegning og Inspektør Kiærskous Erklæring vilde kunne ses, kun havdes Adgang ad en, forneden krum, snæver Trappe, der ikke engang tillod Transport af en nogenlunde stor Kasse. Fremdeles var der i Tagrummet, ogsaa fordi dette var dækket af Skifer uden Underlag, om Sommeren en glødende Hede og om Vinteren en skarp Kulde, saaledes at der ikke vilde kunne arbejdes i de nye Lokaler, medens det dog, endog blot ved Benyttelsen af et ordnet Magasin, vilde være heldigt, at Undersøgelserarbejder kunde foretages paa Stedet selv. Overhovedet vilde det vistnok her ikke være tilstrækkeligt at stræbe hen til en slet og ret Anbringelse af de ordnede Samlinger, hvorimod der ved et nyt Byggearbejde tillige syntes at burde opnaas, at dertil egnede Dele af Samlingerne kunde blive offentlig tilgængelige.

Af de her fremsatte Grunde forekom det Kvæstor, at Professor Warmings principale Indstilling i hans Skrivelse af 9de December 1893 ubetinget maatte foretrækkes for hans subsidiære Antydning af en Benyttelse af Loftet, ogsaa fordi de enkelte Afdelinger af den foreslaaede Annexbygning vilde kunne bringes til Udførelse, efterhaanden som Forholdene viste sig at kræve dem. Heller ikke syntes Bygningsinspektørens Indvendinger mod den af Professor Warming principaliter antydede Plan at kunne være afgjørende. Naar saaledes Lysforholdene i den nuværende Bygning sagdes at ville lide Skade ved en Annexbygning lige i Gadelinien, var det tillige forudsat, at Annexbygningen vilde dække Museet, og dermed, at den fik en tilsvarende Højde, medens Professor Warming vel kunde have tænkt sig en Annexbygning i Gadelinien, som kun bestod af en Stueetage, og derfor ikke vilde blive til Hinder for Lysforholdene i Hovedbygningen. Og hvad dernæst angik Bygningsinspektørens Bemærkninger mod Tilbygninger i Museets Længderetning, syntes de Kvæstor ikke at være rammende overfor Professor Warmings Plan, eftersom dennes Annexbygninger bort fra Gadelinien vel skød sig frem mod Hovedbygningen, men ikke vare Fortsættelser af denne i dens Længderetning. At der vanskelig kunde komme noget smukt ud af de nu fornødne Byggearbejder, efter at Bevillingen i 1875—76 var bleven benyttet saaledes, at den nu staaende Museumsbygning slet ikke var indrettet paa Udvidelse ved nogen egentlig Tilbygning, og dette, efter hvad Professor Warming havde oplyst, efter Forslag fra den daværende Professor i Botanik,

maatte vistnok erkjendes, men, forudsat ellers, at der her var Tale om et uafviseligt Krav fra Videnskabens Side, syntes Skjønhedshensyn, arkitektoniske og landskabelige, at maatte vige for det dermed givne Formaal.

Da det efter det foranførte maatte forekomme Kvæstor, at Sagen vilde kunne vinde ved en noget videre Behandling, henstillede han, at Konsistorium maatte blive anmodet om at erklære sig over den botaniske Museumsbygningens Udvidelse, idet han efter Bemyndigelse fra Professor Warming skulde tilføje, at en derved foranlediget Udsættelse af den fornødne Bevilling, endog i et helt Aar, ikke vilde volde uoverstigelig Vanskelighed.

I Skrivelse af 13de Oktober 1894 anmodede *Ministeriet*, under Henvisning til den sidste Passus i Kvæstors Skrivelse af 8de s. M., Konsistorium om at tage Spørgsmaalet under Overvejelse og indsende Erklæring over Sagen.

Konsistorium nedsatte et Udvalg, bestaaende af Universitetets daværende Rektor, Professor, Dr. phil. Wimmer, samt Professorerne, Dr. phil. Holm og Dr. med. & phil. Jul. Thomsen, til Sagens Behandling og indsendte derpaa under 9de Juli 1895 en Erklæring til Ministeriet, hvori udtaltes, at da Konsistorium maatte anse Inspektør Kiærskous Forslag til Opførelse af en ny stor Museumsbygning for ganske upraktisk og urimeligt, havde man kun taget Spørgsmaalet om den nuværende Bygningens Udvidelse under Overvejelse. Konsistorium maatte her ganske slutte sig til de Indvendinger, som Bygningsinspektøren havde rejst mod den af Professor Warming foreslaaede Udvidelse ved Tilbygninger, og som efter Konsistoriums Mening ingenlunde vare afkræftede ved Kvæstors Bemærkninger. Tilbage stod altsaa som den lemfældigste og uden Sammenligning billigste Udvej Professor Warmings subsidiære Forslag om Benyttelse af Loftet. Da den Udvidelse, som Museet paa den Maade kunde erholde, efter Konsistoriums Mening maatte anses tilstrækkelig for længere Tid, anbefalede man at foretage den Omdannelse af Museets Loft, som af Bygningsinspektøren var anslaaet til 5140 Kr. Konsistorium havde dog ønsket, at der af Hensyn til Brandfare kunde anbringes endnu én Trappe op til Loftet foruden den alt eksisterende. Da dette imidlertid, som af Bygningsinspektøren i en vedlagt Skrivelse bemærket, vilde blive meget generende for Etagen nedenunder, og da det omdannede Loft ikke var beregnet paa Opholdsrum, troede Konsistorium, at Fordringen om en ny Trappe kunde opgives, og indstillede, at Loftet omdannedes i Overensstemmelse med Bygningsinspektørens, af Professor Warmings billigede Forslag. At hele den fra først af overordentlig uheldig indrettede Bygning med Tiden maatte underkastes en fuldstændig Forandring og Udvidelse, tvivlede Konsistorium ikke om; men man ansaa det ikke for nødvendigt for Øjeblikket at underkaste dette Spørgsmaal en nærmere Overvejelse.

Paa Finanslovforslaget for 1896—97 blev af Ministeriet paa Universitetets Budget under Udgiftspost 9. a. 2., Hovedstandsættelser stillet Forslag om et Beløb af 5140 Kr. nemlig til Indretning af 4 Rum i det botaniske Museums Loftsetage til Opbevaring af Samlinger, 2500 Kr., og til Anskaffelse af Skabe i disse Rum, 2640 Kr., jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg A. Sp. 1025—28. Bevillingen blev givet paa Finansloven for 1896—97.

b. Bevilling til en større botanisk Ekspedition med de Studerende.

For Finansaaret 1893—94 blev der under Universitetets Udgiftspost 3 b., den botaniske Have, bevilget et Beløb af 500 Kr. til Bestridelse af Udgifterne ved en større botanisk Ekspedition, der af Direktøren for botanisk Have, Professor, Dr. phil. Warming, med Assistance af en yngre Botaniker ønskedes foretaget med Studerende til den sydvestlige Del af Nørrejylland i Sommeren 1893, jfr. Rigsdagstidende 1892—93, Tillæg B. Sp. 329—32 og 485—86 samt Univ. Aarb. f. 1892—93 S. 40—41.

Under 3die Maj 1895 indsendte Professor Warming et Andragende til Konsistorium, hvori han bemærkede, at han i sit i 1892 indgivne Andragende havde udtalt, at han gjerne hvert 2det eller 3die Aar vilde foretage en lignende Ekspedition, hvis det viste sig, at de Studerende fik det forventede Udbytte. Dette havde været Tilfælde; de havde ikke blot faaet en Mængde Planter at se, som enten mangle her paa Sjælland eller dog ere sjældne her, men de havde, hvad der var vigtigere, tillige faaet en fyldig Forestilling om den vestjydske Naturs Ejendommelighed. Det var derfor hans Ønske at fortsætte paa den begyndte Maade, og han androg derfor om, at der for Finansaaret 1896—97 maatte blive søgt udvirket en Bevilling af samme Størrelse til en lignende Ekspedition med Studerende i Sommeren 1896 til de nordligste Dele af Jylland. Beløbet agtedes ligesom tidligere anvendt til at skaffe Deltagerne i Ekspeditionen fri Befordring og en medfølgende Assistent tillige Diæter.

Konsistorium anbefalede i Skrivelse af 27de Juni 1895 Professor Warming's Andragende, hvorefter der af Ministeriet paa Finanslovsforslaget for 1896—97 under Udgiftspost 3 b., den botaniske Have, optoges extraordinært 500 Kr. til fornævnte Ekspedition, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg A. Sp. 1001—2. Bevillingen blev givet paa Finansloven for 1896—97.

c. Forskjellige Sager.

Da Cand. mag. C. Raunkjær ifølge Indberetning fra Direktøren for botanisk Have ønskede sig fritaget for Stillingen som Assistent ved Havens Sprit- og Tørsamling fra 1ste Oktober 1895, meddelte Konsistorium under 21de s. M. Direktøren Bemyndigelse til foreløbig at besætte denne Assistentplads ved Konstitution, indtil Indstilling om Pladsens definitive Besættelse kunde ske, naar Cand. mag. F. Børgesen var vendt tilbage fra sine Rejser til Færøerne.

2. Det zoologiske Museum.

a. Forhøjelse af Assistancesummen for Museets 1ste Afdeling med 400 Kr. aarlig i 3 Aar.

For Finansaaret 1893—94 blev der under Universitetets Udgiftspost 1. d., Universitetets samlede Lønningssum, midlertidig, foreløbig for 3 Aar, bevilget et Beløb af 800 Kr. aarlig til Assistance for det zoologiske Museums 1ste Afdeling, jfr. Rigsdagstidende 1892—93 Tillæg A. Sp. 959—60 og Univ. Aarb. f. 1892—93 S. 60—61. Bevillingen var bestemt til Arbejder i det

Øjemed at bringe Vertebratsamlingen i en velordnet Stand, nemlig til Opstilling, Rensning og Præparering af Pattedyr- og Fugleskeletter, Ordning og Fordeling af en Samling af Dyreknogler, til Arbejder vedrørende Samlingerne af Fugle og Slinger samt til Ordning af visse Familier af Fiskene. I Motiverne til Bevillingen blev det bemærket, at det ikke med Bestemthed kunde angives, hvor lang Tid disse Arbejders Gjennemførelse vilde kræve, men at Bevillingen foreløbig foresloges givet for 3 Aar.

Under 13de Maj 1895 modtog Konsistorium fra Professor, Dr. phil. Lütken en Skrivelse, hvori denne oplyste, at de Formaal, for hvis Skyld fornævnte Bevilling søgtes, virkelig for den større Del vare naaede eller kunde ventes naaede ved Bevillingens Udløb med Finansaaret 1895—96. Fiskesamlingens Ordning og Katalogisering — saavel den almindelige som den særlige dansk-nordiske — var afsluttet. Der vilde dog senere være at indlemme i Samlingen og Katalogen adskilligt, der var indkommet efter de enkelte Familiers Bearbejdelse; men dette vilde allerbedst kunne ske successive, altsom de enkelte Bind af British Museums nye »Catalogue of Fishes«, der vilde gjøre en ny Revision af Fiskeklassen nødvendig, vilde udkomme — altsaa væsentlig et Fremtidsarbejde. Forhaabentlig vilde den nye Opstilling og Revision af Slingerne ogsaa være fuldendt inden 1ste April 1896, forudsat at det endnu manglende Bind af British Museums »Catalogue of Ophidea« udkom i god Tid. Der var endvidere foretaget ny Bearbejdelse og Katalogisering af flere Fugleordener, og stod der end endnu adskilligt tilbage at gjøre i denne Klasse, skjønnedes det dog ikke nødvendigt at forcere denne Sag, da der existerede et godt Grundlag i Professor Reinhardts Katalog over denne Klasse. Samlingen af Fiskeskeletter, der overtoges i en meget ufuldstændig Tilstand, var stadig bleven suppleret jævnsides med Fiskeklassens Revision og kunde derfor nu siges at være i en ret tilfredsstillende Tilstand. Derimod kunde det ikke siges, at det var gaaet saa meget frem som ønskeligt var for Præparationen af Pattedyrenes Skelet-Magasin, da ikke faa store Præparationer og Opstillinger havde lagt Beslag paa alle disponible Kræfter i højere Grad, end det kunde forudses. For om muligt at tilendebringe dette Arbejde, ansøgte han om en treaarig Bevilling af 400 Kr.

Efter Konsistoriums Indstilling af 27de Juli 1895 blev der paa Finanslovforslaget for 1896—97 under Universitetets Udgiftspost 1. d. optaget Forslag om et Beløb af 400 Kr. som 1ste Bidrag af en treaarig Bevilling til Assistance for Zoologisk Museums 1ste Afdeling, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg A. Sp. 987—88. Bevillingen blev givet paa Finansloven for 1896—97.

b. Bevillinger til Erhvervelse af Skelettet af en Kaskelothval og Dele af Etatsraad Riises Konkyliesamling.

Under 12te Februar 1896 indsendte Museumsraadet for det zoologiske Museum en Skrivelse, hvori meddeltes, at en lille Flok af 4 Kaskelotter (Pothvaler) i Sommeren 1895 havde passeret Færøerne. En af dem, 60 Fod lang, blev dræbt den 14de Juli og skeletteret, efter hvad der forlød, med

stor Omhu og Forsigtighed; Skelettet var nu af Ejeren, Kaptajn Grøn, Bestyrer af et Hvalfangeretablisement paa Færøerne, tilbudt det zoologiske Museum for 1500 Kr., en Pris, der vistnok maatte siges at være moderat. En sagkyndig Mand taxerede det en Trediedel højere. Museet kunde ikke af sit Annuum udrede denne Sum, og Museumsraadet ansøgte derfor om en extraordinær Bevilling i dette Øjemed. Transporten hertil haabede man, at »Ingolf« vilde kunne besørge, naar det passerede Færøerne paa sin Hjemrejse. Dets Anbringelse og Opstilling i Museets Hvalsamling vilde medføre Udgifter — direkte og indirekte —, som ikke kunde anslaaes under 500 Kr., saaledes at hele Bevillingen vilde blive 2000 Kr. Museumsraadet udtalte derhos, at den Tid længst var forbi, da Kaskelotter viste sig i de grønlandske eller danske Have; intet skandinavisk Museum var i Besiddelse af deres Skelet, og der var i flere Aar ført frugtesløse Underhandlinger for at aabne sig i det mindste Udsigt til at erhverve et til vort verdensberømte Cetaceum, som var det første der kunde opvise en righoldig Samling af Hvaldyr-Skeletter og andre Hvaldyr-Præparater, om det end ikke nu var det eneste, der kunde det. Nu var det sjældne Tilfælde indtraadt, at Kaskelotter vare komne saa langt mod Nord som til Færøerne, og at en af dem var blevet fældet faa Mil fra dansk Grund. Som bekjendt paahvilede det ved positivt Lovbud og administrative Paalæg Museet særligt at varetage den danske Faunas Interesser. Man maatte derfor være Hr. Grøn meget taknemmelig for hans Tilbud, som vilde være af stor videnskabelig Interesse og Museet meget kjært at kunne modtage.

Til 2den Behandling i Folkethinget af Tillægsbevillingslovforslaget for 1895—96 blev af Ministeriet stillet Forslag om Forhøjelse af Summen paa Universitetets Udgiftspost 3. c., det zoologiske Museum, med 2000 Kr. til Erhvervelsen af fornævnte Hvalskelet. Forslaget blev tiltraadt af Folkethingets Finansudvalg, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg B. Sp. 1325—26 og 1381—82, og Beløbet bevilget paa Tillægsbevillingsloven for 1895—96.

— Under 9de Juli 1895 indsendte Konsistorium til Ministeriet et af Museumsraadet for Universitetets zoologiske Museum anbefalet Andragende fra Bestyreren for Museets 2den Afdeling, Inspektør Levinsen, om et Tilskud for Afdelingen af 600 Kr. til Indkjøb af Dele af afdøde Etatsraad, forhenværende Apotheker i Vestindien Riises efterladte Konkyliesamling. Inspektør Levinsen bemærkede i den Anledning, at der i den nævnte Samling fandtes danske, men særlig vestindiske Konkyliesamlinger af betydelig Interesse for vore Samlinger, som derved paa mange Maader vilde kunne suppleres, navnlig med smaa Former, som i Almindelighed bleve oversete af Samlere, men som her fandtes repræsenterede, samt at Samlingen derhos indeholdt talrige Originalemplarer baade til Arbejder af flere engelske Forfattere og af Arter opstillede af den ansete danske Konkylialog Mørch, hvorfor det maatte betragtes som en Opgave for Museet at benytte Lejligheden til at komme i Besiddelse af et saa værdifuldt Supplement til den betydelige vestindiske Fauna, som allerede var repræsenteret i Museet, og derved muliggjøre en videre Bearbejdelse af denne Fauna fra dansk Side. De Dele af Samlingen, der havde Interesse for Museet, vilde kunne erholdes for 600 Kr., men Museet kunde ikke selv præstere dette Beløb.

Paa Tillægsbevillingslovforslaget for 1895—96 blev under Universitetets Udgiftspost 3. c., det zoologiske Museum, optaget 600 Kr. til Erhvervelsen af fornævnte Konkyljer, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg A. Sp. 3089—90. Beløbet blev bevilget paa Tillægsbevillingsloven for 1895—96.

c. *Forhøjelse af Lønningen for Medhjælperen ved de konkologiske Arbejder ved det zoologiske Museum.*

Under 11te Juni 1895 modtog Konsistorium en Skrivelse fra Museumsraadet, hvori dette udtalte, at under Forhandlingerne om Lønningsforholdene og hvad dermed stod i Forbindelse ved Universitetet og særligt ved det zoologiske Museum var den Sum ikke blevet berørt, som var henlagt til at lønne en Medhjælper ved den malakologiske (konkologiske) Underafdeling af Museets 2den Afdeling. Grunden til denne Forbigaaelse var vistnok ikke den, at man betragtede denne Sum, 1000 Kr., som fyldestgørende, men at da disse Forhandlinger begyndte, var det saa kort siden, at denne Sum, der ved en Række Misforstaaelser var bleven Afdelingen berøvet, efter haarde Kampe var bleven Afdelingen gjenbevilget, og at man derfor maatte være glad ved overhovedet at have faaet nogen Hjælp til denne vigtige Samlings Bestyrelse, Ordning og Bearbejdelse, og ikke kunde tænke paa at faa den forhøjet.

Det maatte vistnok anerkjendes, at det hidtil ydede Honorar til den Videnskabsmand, Cand. mag. Posselt, der havde paataget sig dette Hverv, var urimeligt lille. At han havde kunnet subsistere, skyldtes kun, at han ved Siden deraf havde kunnet paatage sig Hvervet som Sekretær ved »Dansk Fiskeriforening« — en forholdsvis meget bedre lønnet Stilling. Der aabnede sig nu en anden Udsigt. Hvis der blev ansat en Assistent ved den palæontologiske Afdeling af det mineralogiske Museum, og han dér blev lønnet, som det var foreslaaet, med 1600 Kr., og hvis Kandidat Posselts Honorar ved zoologisk Museum blev forhøjet med 400 Kr., vilde han kunne beklæde begge Stillinger med Billigelse af begge Bestyrelser og faa en samlet Løn af 3000 Kr. Det var ikke lidet — flere hundrede Kroner — mindre, end han nu havde som Medhjælper ved Museet og Sekretær i Fiskeriforeningen, men derfra vilde han se bort i Sagens Interesse. En Forening af disse hinanden saa nær berørende Stillinger ved de to Museer vilde i høj Grad være i disses Interesse. Palæontologien ved det mineralogiske Museum burde være i en øvet Zoologs Hænder, og det var særlig som Konkolog, at han dér vilde kunne gjøre Nytte; gjordes der Fordring paa hans Arbejds-kraft i andre Dele af Palæontologien, vilde hans Forhold til det zoologiske Museum gjøre ham dette let. Museumsraadet indstillede derfor, at den Museet bevilgede Medhjælpssum til en konkologisk Assistent maatte søges forhøjet med 400 Kr.

Under 23de Juni 1895 modtog Konsistorium en Erklæring fra *Universitetets Kvæstor*, hvori denne foreslog, at Spørgsmaalet om den foreslaaede Forhøjelse af Lønningen for den konkologiske Medhjælper stilledes i Bero, indtil der forelaa en Afgjørelse af Spørgsmaalet om Normering af en for en Palæontolog bestemt Assistentplads ved det mineralogiske Museum, samt at der i hvert Fald, forinden videre foretoges i Sagen, søgtes tilvejebragt Op-

lysninger om, hvilke Krav der stilledes til den konkologiske Medhjælper Tid og Arbejdskraft, og om hvorvidt de ham paahvilende Arbejder vare voxede i de Aar, der vare forløbne siden Stillingens Gjenoprettelse i Begyndelsen af Finansaaret 1887—88.

I Anledning af de i Kvæstors Skrivelse indeholdte Udtalelser anmodede Konsistorium under 4de Juli s. A. det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet om at forhandle med Museumsraadet angaaende fornævnte Andragende.

Fakultet indsendte derefter under 27de August s. A. 2de Skrivelser fra Professor zoologiæ og Professor mineralogiæ.

I Skrivelse af 9de Juli s. A., bemærkede *Professor zoologiæ, Dr. phil. Lütken* paa Museumsraadets Vegne følgende. Da den til Museumsraadets Disposition stillede Assistancesum til at honorere en konkologisk Medhjælper var bevilget — efter at der midlertidig havde været givet denne Sum en anden Anvendelse — og da Cand. mag. Posselt af Museumsraadet var udset til at beklæde denne Post, blev der af Afdelingens Inspektør udfærdiget en Instrux, hvoraf en Afskrift vedlagdes til Oplysning om Beskaffenheden og Omfanget af de Arbejder, der paahvilede vedkommende Medhjælper. Det vilde vistnok let ses, at det var det højeste i Henseende til Præstation af Arbejde og Anvendelse af Tid, i Forhold til det bevilgede beskedne Honorar, hvortil Museumsraadet kunde gaa i sine Fordringer til Medhjælperen. Skulde Lønnen vise sig utilfredsstillende og en Forøgelse ikke kunde opnaas, kunde Raadet kun tilvejebringe en saadan ved at nedsætte Arbejdstimernes Antal, en Nødvendighed, som det saa meget mere maatte beklage, som det tværtimod vilde være meget ønskeligt at kunne forøge dem, da Forretningerne i denne Afdeling som i de andre var under en stadig Tilvæxt i Antal og Omfang; Ønsket om en slig Forhøjelse vilde derfor være fuldt berettiget i og for sig. Derfra havde Raadet imidlertid ment at burde og kunne se bort, naar et andet for det zoologiske og det dermed i sit Væsen nøje forbundne mineralogiske Museum vigtigt Formaal kunde naas. Dertil behøvedes en Løn til Vedkommende af 3000 Kr., mindre kunde ikke gjøre det. Cand. mag. Posselt vilde endda lide et ikke ubetydeligt Tab derved, men vilde bære det i Sagens Interesse. De 1600 Kr. vare søgte af Professor mineralogiæ, de 1000 Kr. havdes som Del af zoologisk Museums Assistancesum, de 400 Kr. vare Gjenstand for det her omhandlede Forslag. Stilledes det i Bero, kunde Sagen ikke ordnes, da Kandidat Posselt ikke kunde modtage den omtalte Stilling ved mineralogisk Museum, uden samtidigt at opgive sin Stilling ved Fiskeriselskabet; den maatte følge og dele Skæbne med de af Professor mineralogiæ — efter Samraad med hvem Forslaget var stillet — fremsatte Forslag.

Professor mineralogiæ, Dr. phil. Ussing bemærkede i Skrivelse af 30te Juli s. A. — idet han ganske sluttede sig til Professor zoologiæ's Udtalelser om Ønskeligheden af fornævnte Lønningsforhøjelse — med Hensyn til de Motiver til Andragendet, der berørte det mineralogiske Museum, at Savnet af en palæontologisk Medhjælper ved mineralogisk Museum i lang Tid havde været meget føleligt, og efter at Museet nu havde opnaaet at faa et nyt Lokale, hvor Pladsmangel ikke længere lagde uoverstigelige Hindringer

i Vejen for, at Museets Samlinger kunde bearbejdes i Sammenhæng, maatte Ansættelsen af en palæontologisk Medhjælper anses for en Nødvendighed, og det saa meget mere som det indtil nu ophobede og ubearbejdede Materiale var saa stort, at det næppe i nogen overskuelig Fremtid vilde kunne helt gennemarbejdes. Han havde derfor i Skrivelse af 1ste Juni 1895 til Konsistorium andraget om, at der, naar Medhjælperforholdene ved Museet bleve ordnede i Overensstemmelse med de ved Flytningen frembragte nye Forhold, blandt andet maatte blive ansat en særlig palæontologisk Medhjælper med en aarlig Lønning af 1600 Kr. Det var denne foreslaaede Medhjælperstilling, som berørtes i det zoologiske Museums Andragende. Om imidlertid den nuværende konkologiske Medhjælper ved zoologisk Museum vilde kunne paatage sig en saadan eventuel Stilling ved det mineralogiske Museum eller ikke, det var et Spørgsmaal, hvis Besvarelse ikke paa nogen Maade vilde kunne ændre noget i hans Andragende.

Paa hvilken Maade end de fremtidige Medhjælperforhold ved mineralogisk Museum maatte blive ordnede, var det utvivlsomt, at der maatte sørges for at skaffe Museet saa megen palæontologisk Medhjælp, som Forholdene vilde tillade. Da tilmed Spørgsmaalet om palæontologisk Assistance allerede havde foreligget i Anledning af Museets Opstilling i det nye Lokale, havde han forhandlet med Professor zoologiæ, hvis Videnskabs Fag Palæontologien jo ogsaa delvis tilhørte, blandt andet ogsaa om, ved hvilke personlige Kræfter det maatte anses for heldigst at søge den omtalte Medhjælp. I fuld Overensstemmelse med Professor zoologiæ betragtede han Kandidat Posselt som den yngre Videnskabsmand, der var i Besiddelse af den største Dygtighed og de mest indgaaende Kundskaber paa de Omraader, der i det foreliggende Tilfælde mest kom i Betragtning, og han mente derfor, at det utvivlsomt vilde være af største Værd for det mineralogiske Museum, hvis Kandidat Posselt kunde knyttes til det som palæontologisk Medhjælper. Dennes nuværende Stilling ved zoologisk Museum, vilde, som fremhævet af Professor zoologiæ, ikke være nogen Hindring derfor, men en saadan Forening vilde tværtimod frembyde adskillige Fordele. Naar man saaledes maatte anse det for særdeles magtpaaliggende vedblivende at beholde Kandidat Posselt som Videnskabsmand og om muligt lægge Beslag paa hans Tid i højere Grad end hidtil, syntes det ikke mere end billigt, at Honoraret for de videnskabelige Hverv, der paalagdes ham, ikke vedblivende holdtes saa lavt, at han derved blev tvungen bort fra videnskabelige Arbejder. En Forhøjelse som den foreslaaede af hans Honorar ved zoologisk Museum, som i Betragtning af den lange Tid, han havde arbejdet dér, og de videnskabelige Arbejder, han havde præsteret, sikkert maatte betegnes som uforholdsmæssig lavt, forekom ham derfor at maatte anbefales paa det bedste.

Det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet udtalte, at det, i Henhold til de fremkomne Oplysninger maatte gaa ud fra, at Forholdene ved det zoologiske Museum krævede fornævnte Forhøjelse, for at det nødvendige Arbejde kunde blive forsvarligt udført, og anbefalede, at Bevillingen søgtes opnaaet.

Konsistorium indstillede i Skrivelse af 13de September 1895 til Ministeriet, at der paa Finanslovsforslaget for 1896—97 under Universitetets Udgiftspost 1 c., Universitetets samlede Lønningssum, maatte optages et Beløb af 400 Kr. som Forhøjelse af Honoraret til en Medhjælper ved de konkologiske Arbejder ved det zoologiske Museum.

Ministeriet meddelte derpaa under 25de s. M. *Konsistorium*, at det ikke vilde kunne gjøre Skridt til at søge fornævnte Tillæg opnaaet, forinden den Stilling ved mineralogisk Museum, som den Paagjældende efter Museumsraadets Formening burde beklæde, virkelig var bleven normeret med en Lønning af 1600 Kr., hvilket først vilde finde sin Afgjørelse ved Finansloven for 1896—97, samt at Ministeriet i hvert Fald inden videre foretoges i Sagen, maatte ønske oplyst, hvilke Krav der stilledes til den konkologiske Medhjælperes Tid og Arbejdskraft, samt om, hvorvidt de ham paahvilende Arbejder vare voxede i de Aar, der vare forløbne siden Stillings Gjenoprettelse fra Begyndelsen af Finansaaret 1887—88.

I Skrivelse af 4de Oktober 1895 til Ministeriet udtalte *Museumsraadet*, at det af dette fremsatte Forslag maatte stilles for at sikre Museet en dygtig Arbejdskraft ved en Forøgelse af det tidligere Honorar. Kandidat Posselt vilde ellers være stærkt fristet til at ombytte sin Plads ved zoologisk Museum med en tilsvarende, men bedre lønnet, ved mineralogisk Museum, med Bibeholdelsen af sin Stilling ved Fiskeriforeningen. Han kunde nemlig med den paatænkte Ansættelse ved sidstnævnte Museum umuligt forene baade sin Stilling ved Fiskeriforeningen og ved zoologisk Museum, men maatte opgive en af dem. Det laa da nær at opgive den daarligst lønnede, og det var derfor en nødvendig Betingelse for, at Museet kunde beholde ham, at Lønningen blev forøget med 400 Kr. Museumsraadet oplyste endvidere, at der ved den nuværende konkologiske Medhjælperes Ansættelse i den Instrux, der blev udfærdiget for ham — ligesom for hans Forgænger — paa Museumsraadets Vegne af Afdelingens Inspektør blev fastsat en Arbejdstid af 3 Timer daglig. At give Arbejdstiden en større Udstrækning — hvor ønskeligt dette end kunde være — var umuligt i Betragtning af Lønnens Lidenhed. Arbejdstiden havde derfor ikke senere kunnet forhøjes, men Kandidat Posselts Indsigt og Dygtighed var selvfølgelig voxet, saa at hans Arbejdsevne nu var mere udviklet og Museet til større Nytte og Udbytte, end da han tiltraadte sin Stilling. For saa vidt var det sandt, at hans Arbejde af sig selv var forøget. Museumsraadet udtalte, at det meget vilde beklage, hvis den foreslaaede Kombination skulde strande eller blive opsat, og haabede, idet det atter fremhævede, at den foreslaaede Ordning i Virkeligheden vilde medføre et pekuniært Tab for Kandidat Posselt, at Andragendet maatte blive fremmet.

Af Ministeriet blev der derefter til 3die Behandling i Folkethinget af Finanslovsforslaget stillet Forslag om, at Beløbet paa Universitetets Udgiftspost 1. d., Universitetets samlede Lønningssum, maatte forhøjes med 400 Kr. til Forhøjelse af Lønnen for Medhjælperen ved de konkologiske Arbejder ved det zoologiske Museum. Forslaget blev tiltraadt af Folkethingets Finansudvalg, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg B. Sp 783—84 og 923—26 og Forhøjelsen bevilget paa Finansloven for 1896—97.

d. Personlige Forhold vedrørende Museet.

Medhjælper ved de konkologiske Arbejder ved Museets 2den Afdeling, Cand. mag. *H. J. Posselt* afgik den 19de Juli 1896 ved Døden.

3. Det mineralogiske Museum.

a. Forhøjelse af Medhjælpssummen for Museet.

Fra Professor mineralogiæ, Dr. phil. Ussing modtog Konsistorium under 29de Maj 1895 et af ham efter Samraad med Professor i Botanik, Direktør for den botaniske Have, Professor, Dr. phil. Warming og Professor i Zoologi, Formand for det zoologiske Museums Bestyrelsesraad, Dr. phil. Lütken udarbejdet Forslag angaaende forandrede Bestemmelser for Medhjælperforholdene ved det mineralogisk-geognostiske Museum, efter at dette var flyttet ind i sin nye Bygning, samt om Forøgelse af Tilskuddet til Museets Samlinger Offentlighed.

Professor Ussing bemærkede, at man under Forhandlingerne i Rigsdagen i Vinteren 1891—92 om Universitetets Lønningslov enedes om med Hensyn til de foreslaaede forandrede Bestemmelser vedrørende Medhjælperforholdene ved bemeldte Museum at udsætte Overvejelserne angaaende disse, indtil Museet var rykket ind i den da under Opførelse værende nye Bygning, jfr. Rigsdagstidende 1891—92 Tillæg B. Sp. 1529—30 og Univ. Aarb. f. 1890—91 S. 409—10 og 413. Efter at denne nu var tagen i Brug, var saaledes det Tidspunkt kommet til at fremdrage denne for Museet saa betydningsfulde Sag. Hvad de hidtidige Medhjælperforhold angik, havde Museet før 1892 en fast Assistent, som lønnedes med 1104 Kr. aarlig, til Bestyrerens Medhjælp var desuden aarlig bevilget en Sum af 696 Kr. og til Budløn 204 Kr. aarlig. At man før Museets Flytning havde kunnet hjælpe sig med saa ringe Assistenthjælp, laa i særegne Omstændigheder. Paa Grund af det gamle Museums yderst uheldige Pladsforhold var det nemlig kun en ringe Del af dets Indhold, som kunde opbevares saaledes, at det var tilgængeligt i Oplysningens og Videnskabens Tjeneste; næsten alt, hvad der i de senere Aar blev erhvervet, blev magasineret paa Loffer og i Kjældere, og nogen Bearbejdelse af det indvundne Materiale kunde paa Grund af Mangelen paa Arbejdsværelser kun rent undtagelsesvis foretages. Baade de for Publikum og de for de Studerende bestemte Dele af Samlingerne vare af beklageligt ringe Omfang, og det var paa Grund af Pladsmangelen umuligt at fyldestgøre de tilsigtede instruktive Øjemed og at følge med Videnskabens Udvikling i dens Krav paa Omordninger og Forandringer. Da største Delen af de værdifulde, især ved de talrige herfra udsendte Expeditioner erhvervede Samlinger maatte magasineres uden Bearbejdelse, kunde en Udskillelse af Dubletter kun i ringe Grad foretages, og Museet maatte langt mere end ønskeligt give Afkald paa at erholde Berigelser ved Bytteforbindelser med Udlandets Museer. Endelig maatte Museets Virksomhed ogsaa i Henseende til den Udstrækning, hvori Læresamlinger afgaves til andre Undervisningsanstalter i Landet, indskrænkes mere end ønskeligt.

Skjønt de uheldige Pladsforhold i mange Retninger medførte fuldstændig Stagnation for Museet, viste det sig dog med Videnskabens stigende Krav og de Studerendes tiltagende Antal efterhaanden nødvendigt ogsaa under de daværende Forhold at søge Assistenthjælpen forøget, idet man dels maatte lægge Vægt paa en udvidet Arbejdstid, dels maatte tilstræbe en saadan Forbedring i den faste Assistents Lønning, at man ikke var udsat for altfor jævnligt Personsskifte for denne Stillings Vedkommende. Bestemmelser i denne Retning bleve derfor efter Universitetets Forslag optagne i de Rigsdagen i 1889—90 og følgende Aar forelagte Forslag til Lønningslov for Universitetet. Det sidste i 1891—92 forelagte Forslag gik for Museets Vedkommende ud paa: 1. Ansættelse af en Inspektor med Forpligtelse til uden særligt Vederlag at holde Forelæsninger over sit specielle Fag. Denne Stilling, som skulde træde i Stedet for den tidligere faste Assistent, foresloges lønnet paa samme Maade som Inspektorerne ved det zoologiske Museum; 2. en Forhøjelse af Professorens Medhjælpssum til 1600 Kr., derunder 200 Kr. til Budhjælpen. Ved Rigsdagens Behandling af Forslaget gjordes imidlertid gjældende, at da Spørgsmaalet om den fornødne Medhjælp ved Museet efter Lovforslagets Motiver og Sagens Natur vilde blive gjort til Gjenstand for nærmere Overvejelse, naar dette Institut rykkede ind i sin nye Bygning, var der ingen Anledning til paa det daværende Tidspunkt at ansætte en Inspektor ved Museet.

Medhjælpssummen blev forøget med 204 Kr. ved Lønningsloven af 12te April 1892. Da Indflytningen i den nye Bygning paabegyndtes Aaret derefter, blev der ansat en Fyrbøder, som tillige er Portner, med en aarlig Lønning af 1000 Kr., medens den tidligere Budløn, 204 Kr., bortfaldt.

Ved Siden af den ordinære Medhjælpssum havde de meget betydelige med Flytningen forbundne Ordningsarbejder krævet ekstraordinære Tilskud; saaledes havde der fra 1ste April 1891 til 31te Marts 1895 aarlig været bevilget 2500 Kr. ekstraordinært til Assistancearbejder paa Grund af Flytningen.

Museets Samlinger og Undervisningsmidler vare nu overflyttede til den nye Museumsbygning, hvor Pladsforholdene vare saaledes forbedrede, at de ikke længere lagde Hindringer i Vejen for, at de ovenfor omtalte Mangler kunde fjernes. Til Bedømmelse af den Medhjælp, som da til Stadighed vilde udkræves, for at Museet skulde kunne gjøre Fyldest efter sin Bestemmelse, maatte følgende fremhæves:

1. Det mere kontormæssige Museumsarbejde med Protokollering og Indordning af erhvervede Sager, Sammenstilling af Samlinger, som skulle afgives til Bytte eller andet Øjemed, og lignende, altsaa det Arbejde, som før Flytningen optog den væsentligste Del af det Assistentarbejde, hvorover man kunde raade, maatte paaregnes i Fremtiden at ville blive betydeligt forøget, dels fordi, som tidligere omtalt, en stor Del af dette Arbejde paa Grund af de uheldige Pladsforhold tidligere maatte indskrænkes mere, end heldigt var, dels fordi Aabningen af det nye Museum utvivlsomt vilde bidrage til at forøge den almindelige Interesse for de paagældende Videnskabsgrene og derigjennem ogsaa befordre Museets Væxt.

Langt betydeligere vare dog de Forøgelser i det nødvendige Assistentarbejde, som i andre Retninger medførtes af de samme Krav, der havde nødvendiggjort Museets Flytning.

2. Saaledes vilde Ordningen og Opstillingen af de meget betydelige Samlinger, som nu i den nye Bygning vilde blive udstillede for de Museumsbesøgende, til Stadighed kræve meget Arbejde. Ved faa videnskabelige Samlinger gjaldt det i saa høj Grad som her, at i Regelen ikke de enkelte Stykker, men Sammenstillingerne vare det væsentlige. Fyldestgjørende instruktive Sammenstillinger vilde imidlertid som oftest kun kunne naas efterhaanden og gennem stadig Omordning og Forbedring, og med Videnskabens Udvikling maatte ogsaa i Ordningen af de udstillede Samlinger stadig nye Krav tilfredsstilles og nye Fremskridt gjøres i Retning af Overskuelighed og Letfattelighed.

3. Museet maatte efter Flytningen sættes i Stand til efterhaanden at iværksætte Bearbejdelsen af det store og righoldige, dels ved de arktiske Expeditioner, dels fra det egentlige Danmark samlede og stadig forøgede Materiale. Det maatte fremhæves, at der i denne Henseende var særlig Nødvendighed for specielt videnskabelig kyndig Assistance; det overordentlige Omfang, som de mineralogiske, geologiske og palæontologiske Videnskaber havde antaget efter de sidste Aartiers raske Fremskridt, havde bevirket, at det ikke længere var muligt for nogen enkelt Mand at besidde tilstrækkelig indgaaende Kundskaber i alle de Videnskabsgrene, som vare repræsenterede i Museets Samlinger. Under Udlandets større Forhold havde man af denne Grund som oftest de herhen hørende Samlinger fordelt i to af hinanden uafhængige Museer, et mineralogisk-geologisk og et palæontologisk-geologisk; under de herværende Forhold, hvor alt var samlet i ét Museum, maatte der derfor lægges en saa meget større Vægt paa videnskabelig kyndig Medhjælp.

Foruden disse Forhold, som angik selve Samlingsgjenstandene maatte som et Omraade, paa hvilket der vilde falde en meget betydelig Arbejdsforøgelse, fremhæves:

4. Arbejdsindretningernes Vedligeholdelse og Tilsynet dermed. Især maatte her fremhæves de kemiske og krystallografiske Arbejdsindretninger samt Museets Bibliothek. Kemiske og krystallografiske Laboratorier fandtes slet ikke før Flytningen, og Mangelen paa saadanne var en af de væsentligste Grunde til, at man var afskaaret fra at kunne bearbejde Samlingerne. Hvad Museets Bibliothek angik, da var dette oprindelig et udelukkende for Museets Funktionærer bestemt Haandbibliothek; de faa Personer, som i ældre Tid benyttede det, kunde uden Vanskelighed samtidig holde det i Orden. Den stærke Udvikling af de mineralogisk-geologiske Videnskaber i de sidste Aartier havde medført en væsentlig Forandring i dette Forhold. Bibliothekets Betydning var nu ikke alene den, at være et Haandbibliothek ved Samlingernes Røgt og Ordning, det var tillige et uundværligt Hjælpemiddel baade ved Undervisningen og ved alle videnskabelige mineralogiske, geologiske og palæontologiske Undersøgelser. Da saadanne Undersøgelser i Nutiden udkrævede særegne Arbejdsmetoder og Arbejdsindretninger og derfor maatte foregaa i selve Museet, laa der den største Vægt paa, at dette ogsaa inde-

holdt et Bibliothek, der tilfredsstillede de nævnte Krav. Bibliothekets Størrelse var derfor stadig forøget, og det indeholdt nu en Mængde vigtige, specielt videnskabelige Værker og Haandbøger, som ikke fandtes i noget andet Bibliothek i Landet, samt en geologisk Kortsamling. Endvidere var Antallet af Personer, som beskæftigede sig nærmere med mineralogiske og geologiske Æmner, voxet betydelig i de sidste Aar, og Bibliotheket benyttedes derfor nu af mange andre end Museets eget Personale. Det vilde derfor være nødvendigt, at den Medhjælper, som skulde holde Bibliotheket i Orden og besørge de med dets Benyttelse følgende Arbejder, maatte anvende to Timer to à tre Gange ugentlig hertil.

Der var i det foregaaende paapeget de væsentligste Omraader, som vilde udkræve stadigt Arbejde i det nye Museum, og det var fremhævet, at nogle af disse Arbejder allerede udførtes i det gamle Museum, men dog under de nye Forhold maatte paaregnes at ville blive en Del forøgede, medens en Række af Arbejder kom til som helt nye efter Flytningen, fordi de angik saadanne Sider af Museumsinstitutionens Virksomhed, som under de tidligere, saa yderst uheldige Pladsforhold vare helt bortfaldne.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvor stor en Forøgelse af den hidtidige Medhjælp der vilde være fornøden, kunde der næppe være nogen Tvivl om, at Forøgelsen væsentlig maatte bestaa i Ansættelsen af en ny fast Medhjælper. Der vilde da ved Museet for Fremtiden blive to faste Medhjælpere, hvad der ganske vist ikke var meget i Forhold til Samlingernes Størrelse, men ved Hjælp af hvilke, i Forbindelse med Medhjælpssummen, man dog turde paaregne at faa de forskjellige Arbejder udførte i et efter Landets Forhold rimeligt Omfang.

Medhjælperforholdene i det hele foresloges da ordnede paa følgende Maade:

I. Ansættelse af en fast Medhjælper, der som Inspektør skulde have Tilsynet med Samlingerne, deres Benyttelse og Vedligeholdelse i det hele, og som endvidere skulde sørge for Laboratoriets og de øvrige Arbejdsindretningers Istandholdelse. Inspektøren burde fremdeles deltage i Bearbejdelsen og Ordningsarbejderne ved de egentlige Mineral- og Stenartsamlinger. Endelig burde han besørge Bibliothekarforretningerne ved Museets Bibliothek og Kortsamling.

Med Hensyn til Lønningen burde Inspektøren efter sit Arbejdes Omfang og Art formentlig stilles lige med Inspektøren ved det botaniske Museum, Observator ved Observatoriet og Viceinspektøren ved det zoologiske Museum og saaledes lønnes med 2400 Kr. aarlig.

II. Stillingen som fast Assistent ved Museet, hvilken hidtil havde været lønnet med 1104 Kr. aarlig, foresloges lønnet med 1600 Kr. aarlig. Med Hensyn til det Arbejde, der vilde komme til at paahvile den faste Assistent, maatte nemlig fremhæves, at det væsentlig vilde komme til at bestaa i Ordning og Bearbejdelse af Museets store Forsteningssamlinger. Disse indeholdt Materialsamlinger af den allerstørste Værdi, tilvejebragte igjennem en lang Aarrække, dels ved Indsamlinger i selve Danmark, dels ved de talrige, herfra udsendte arktiske Expeditioner, endelig ogsaa ved Indkjøb ifølge særlige Bevillinger, der havde muliggjort Erhvervelsen af

det nødvendige udenlandske Sammenligningsmateriale. De nævnte Forsteningssamlinger fra Danmark og Bilande vare ganske enestaaende, men først nu efter Flytningen vilde det være muligt at iværksætte en fyldestgjørende Bearbejdelse af dem, saa at de i det Omfang, de fortjente, efterhaanden kunde komme Videnskaben og Almenheden tilgode. Da der til disse Arbejder vilde kræves en vidtgaaende videnskabelig, baade geologisk og zoologisk Uddannelse, vilde Arbejdet ikke kunne sættes lige med sædvanligt Assistentarbejde, og Lønningen var derfor foreslaaet fastsat til 1600 Kr. aarlig.

III. Medhjælpssummen, 900 Kr. aarlig, der allerede nu haydes til Raadighed, paaregnedes ligesom hidtil anvendt til at lønne den fornødne Medhjælp ved Ordnings- og Opstillingsarbejder, Etikettering, Udtagelser af Samlinger, som skulle afgives til Bytte og andet Øjemed m. v. Naar der ikke var foreslaaet Forhøjelse af denne Sum, endskjønt Arbejder af denne Art vilde kræve betydelig mere Tid i det nye Museum end tidligere, hidrørte dette fra, at en Del af disse Arbejder efter deres Natur maatte tilfalde det foreslaaede faste Personale.

Størrelsen af den foreslaaede Forøgelse af Medhjælpen vilde fremgaa af nedenstaaende Sammenstilling:

	Hidtidig Medhjælp.	Foreslaaet Medhjælp.	Merudgift.
		Inspektør	2400 Kr. 2400 Kr.
Assistent	1104 Kr.	Assistent	1600 — 496 —
Medhjælpssum	900 —	Medhjælpssum	900 — »
	<hr/> 2004 Kr.		<hr/> 4900 Kr. 2896 Kr.

Med Hensyn til de Punkter, hvori Forslaget adskilte sig fra det, som indeholdtes i det Rigsdagen 1891—92 forelagte Lønningslovsforslag for Universitetet, maatte navnlig fremhæves, at naar der nu kun foresloges Ansættelsen af en Inspektør uden Forpligtelse til at holde Forelæsninger, medens der i 1891—92 foresloges en Inspektør ansat med saadan Forpligtelse og ligestillet med Inspektorerne ved zoologisk Museum, havde dette sin Grund i, at Spørgsmaalet om Forøgelse af de personlige Kræfter til Forelæsnings- og Undervisningsarbejdet maatte anses for afgjort ved de i Mellemtiden trufne Bestemmelser, nemlig dels ved Lønningsloven for den polytekniske Lærestanstalt, som vedtoges med Udeladelse af den foreslaaede Docent i Mineralogi og Geologi, dels ved Finansloven for 1895—96, ved hvilken der paa Universitetets Udgiftskonto 7. a. blev bevilget et Beløb af 1200 Kr. til Medhjælp ved Undervisningen ved Universitetet i Mineralogi og Geologi, jfr. Rigsdagstidende for 1894—95 Tillæg B. Sp. 767—68 og 925—28 samt Univ. Aarb. for 1894—95 S. 674—75. Udover den omtalte Medhjælp ved Museet, vilde der, naar dette blev aabnet for Offentligheden, kræves en Forøgelse af det hidtidige Tilskud til Samlingernes Offentlighed. Dette Tilskud havde hidtil været 360 Kr. aarlig. Da Museet i Fremtiden formentlig burde holdes aabent ikke som hidtil én, men to Gange egentlig, og da de store Lokaler vilde kræve mindst 3 Opsynsmænd, foruden at der som hidtil maatte være en videnskabelig Forklarer for de Museumsbesøgende, maatte der til Samlingernes Offentlighed paaregnes at ville medgaa ialt

680 Kr. aarlig, altsaa en forøget Udgift af 320 Kr. Da Samlingernes Opstilling i Montrer og Glasskabe endnu ikke var saa vidt fremskreden, at hele Museet vilde kunne paaregnes aabnet for Offentligheden fra næste Finansaars Begyndelse, vilde der i dette næppe blive Anvendelse for det fulde Beløb af 680 Kr.

Efter Konsistoriums Indstilling af 9de Juli 1895 blev der af Ministeriet paa Finanslovsforslaget for 1896—97 optaget en Forhøjelse af Universitetets Udgiftspost 1. d. med 2896 Kr., nemlig 2400 Kr. som Lønning for en Inspektør ved Museet og med 496 Kr. til Forhøjelse til 1600 Kr. af den daværende Lønning for den faste Assistent ved Museet, i Forbindelse med, at denne Assistentplads bestemtes til at besættes med en Palæontolog, — samt en Forhøjelse af Universitetets Udgiftspost 3. q., Samlingernes Offentlighed, med 320 Kr. til 2100 Kr., jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg A. Sp. 987—94 og 1010. Bevillingerne bleve givne paa Finansloven for 1896—97.

b. *Forskjellige Sager.*

Ved Tillægsbevillingsloven for Finansaaret 1895—96 blev der paa Universitetets Udgiftspost 3. d., det mineralogisk-geognostiske Museum, bevilget et Beløb af 1500 Kr., der var medgaaet til Assistance ved Ordnings- og Opstillingsarbejder efter Flytningen af Museet til den nye Bygning, for derved at muliggjøre, at i ethvert Fald en Del af Museets Samlinger kunde gjøres tilgængelig i Vinteren 1895—96, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg A. Sp. 3025—26 og 3089—90.

— Efter at Konsistorium under 7de December 1895 havde indsendt til Kirke- og Undervisningsministeriet et Andragende fra Professor mineralogiæ, hvori denne, ved at indberette, at det mineralogiske Museums Hovedafdelinger, den almindelige mineralogiske Afdeling og den almindelige palæontologiske Afdeling, vare blevne systematisk ordnede i den nye Museumsbygning og opstillede og etiketterede, anholdt om Bemyndigelse til at gjøre Samlingerne offentlig tilgængelige, bifaldt Ministeriet under 14de s. M., at Museet maatte holdes aabent for Publikum to Gange ugentlig fra og med den 27de s. M.

— I Anledning af et af Konsistorium under 20de April 1896 til Ministeriet indsendt Andragende fra Professor mineralogiæ om Bemyndigelse til at overdrage til Kommissionen for Danmarks geologiske Undersøgelse det i det mineralogiske Museums hidtilværende Laboratorium anbragte, Museet tilhørende Inventarium mod en Godtgjørelse af 470 Kr. 05 Ø., saaledes at dette Beløb af Museet anvendtes til Anskaffelse af nyt Inventarium til Museets fremtidige Laboratorielokale, meddelte Ministeriet i Skrivelse af 27de s. M. Konsistorium, at der intet havdes at erindre mod det ansøgte, saaledes at der i Museets Regnskab for Finansaaret 1895—96 vilde være at gjøre nærmere Rede for det paagjældende Beløbs Anvendelse.

c. *Personlige Forhold vedrørende Museet.*

Under 13de April 1896 modtog Konsistorium fra det mathematisk-naturvidenskabelige Fakultet et af dette anbefalet Andragende fra Professor

mineralogiæ, Dr. phil. Ussing om, at den paa Universitetets Udgiftspost 7. a. for Finansaaret 1896—97 bevilgede Sum af 1200 Kr. til Assistance for Professor mineralogiæ fra 1ste April maatte anvendes saaledes: at 600 Kr. stilledes til Raadighed for Professor mineralogiæ til at lønne en Assistent ved Undervisningen og at 600 Kr. tildeltes Statsgeolog, Dr. phil. *Victor Madsen* som Honorar for i Maanederne Oktober—April med de naturhistoriske Studerende at gennemgaa visse, af Professor mineralogiæ nærmere bestemte Afsnit af Mineralogien og Geologien. Professor Ussing bemærkede, at den nævnte Sum, der var blevet bevilget i Anledning af Andragender om forøget Lærerpersonale ved Undervisningen i Mineralogi og Geologi, for Finansaaret 1895—96 paa Grund af særlige Forhold var blevet stillet til Raadighed til udelukkende at lønne en Assistent ved Undervisningen. Det var nemlig paatrængende nødvendigt ikke alene at have en Assistent til at vejlede de Studerende ved Øvelserne m. v., men ogsaa i Løbet af kortest mulig Tid at faa sammenstillet Undervisningssamlinger svarende til det ved den polytekniske Læreranstalts nye Undervisningsplan forandrede Undervisningskursus.

Efter at disse Samlinger nu vare bragte til Veje, maatte Hovedvægten lægges paa en Udvidelse af Undervisningens Omfang udover det, som Professor mineralogiæ alene var i Stand til at overkomme. Det aarlig gjentagne Kursus i Mineralogi og Geologi havde, da det drejede sig om Fag, hvis Begyndelsesgrunde i Almindelighed ikke lærtes i Skolerne, en langt mere elementær Karakter end de tilsvarende Universitetskursus i de andre naturhistoriske Fag. De Studerende bleve derfor gennem dette Kursus end ikke førte saa vidt, at de paa egen Haand kunde studere almindelige, mineralogisk-geologiske Skrifter med fuld Forstaaelse, og til Opnaaelse heraf og til at give de Studerende et Overblik over Videnskabens væsentlige Indhold krævedes der supplerende Kursus i ret betydeligt Omfang. Af danske Videnskabsmænd, som beskæftigede sig med de paagjældende Fag, maatte efter Professor Ussings Skjøn for Tiden Dr. phil. *Madsen* anses for ubetinget mest egnet til at overtage en saadan Lærervirksomhed, hvis nærmere Omfang og Indhold maatte bestemmes saaledes, at der kunde erholdes et naturligt Supplement til den øvrige Undervisning. Med Hensyn til Dr. *Madsens* Kvalifikationer maatte det fremhæves, at han ikke alene var i Besiddelse af en betydelig Dygtighed, men ogsaa havde skaffet sig en virkelig fyldig videnskabelig Uddannelse, tildels gennem længere Studieophold i Berlin og München. Endvidere maatte det anføres, at Dr. *Madsens* Stilling ved Danmarks geologiske Undersøgelse for det her betragtede Forhold medførte den Fordel, at han ikke af pekuniære Grunde var tvungen til at paatage sig Videnskaben utedkommende Arbejder, og endelig at han var villig til at paatage sig det foreslaaede Hverv, som han dog paa Grund af sin Stilling kun kunde udføre paa den angivne Aarstid. Paa den anden Side medførte Dr. *Madsens* Stilling ved Danmarks geologiske Undersøgelse, at han ikke ved Siden af bemeldte Lærervirksomhed vilde kunne paatage sig Vejledningen af de Studerende, der gennemgaa Studie- og Øvelsessamlingerne for Begyndere. Af denne Grund var den til Raadighed staaende

Sum foreslaaet delt, med Halvdelen som Honorar for den videregaaende Undervisning og med Halvdelen til en Assistent ved den elementære Undervisning.

Med Hensyn til den heraf følgende ringe Størrelse af den sidstnævntes — Undervisningsassistentens — Lønning maatte det bemærkes, at naar hans Arbejde blev indskrænket som foran antydet, vilde en ugentlig Arbejdstid af 10 à 12 Timer være tilstrækkelig, og at Arbejdet vilde kunne udføres tilfredsstillende af en yngre.

Saafrømt den foreslaaede Ordning maatte blive bifaldet, skulde Dr. Madsen i de to første Aar gennemgaa med de naturvidenskabelige Studerende de vigtigste Afsnit af den historiske (stratigrafiske) Geologi, idet Professor Ussing selv, efter i Vinteren 1895—96 at have gennemgaaet Krystallografi ved Siden af det elementære Kursus, i de følgende Aar agtede at gennemgaa forskellige Afsnit af den almindelige (dynamiske og topografiske) Geologi.

Konsistorium anbefalede i Skrivelse af 25de April 1896, at fornævnte Andragende blev bifaldet, hvorefter Ministeriet under 9de Maj s. A. meddelte Konsistorium, at der intet havdes at erindre mod den foreslaaede Ordning.

Under 12te Maj s. A. indberettede Professor Ussing til Konsistorium, at han havde antaget Cand. mag. *O. B. Bøggild* til Assistent ved Undervisningen.

— Den 1ste Januar s. A. fratraadte Cand. polyt. A. Jessen Stillingen som 2den Assistent ved Museet, i hans Sted ansattes Cand. mag. *J. P. J. Ravn*.

— Konsistorium udnævnte efter Indstilling fra Professor mineralogiæ under 15de April s. A. 1ste Assistent ved mineralogisk Museum, Cand. phil. *V. E. Hintze* til Inspektør ved Museet og under 6te Maj s. A. Cand. mag. *H. J. Posselt* til palæontologisk Assistent ved Museet, alt fra 1ste April s. A. at regne.

— Den af Konsistorium under 15de April s. A. approberede *Instrux for Inspektøren* ved Museet er saalydende:

»Inspektøren fører Tilsyn med Museets Samlinger, Inventar og Arbejdsindretninger, deres Benyttelse og Vedligeholdelse i det hele. Han fører Bog over Tilgang af nye Erhvervelser, Afgivelse af Dubletter og over Udlaan fra Museet. Afgivelse af Dubletter og Udlaan maa ikke finde Sted uden Bestyrerens Samtykke.

Han sørger for Udførelsen af de nødvendige Reparationer af Inventariet og for de nødvendige Anskaffelser af Materialier, Rekvisiter o. s. v. for de dertil af Bestyreren anviste Beløb. Han har at paase, at god Orden overholdes i Lokalerne, og at disse ere forsvarlig renholdte (her undtages dog de Danmarks geologiske Undersøgelse til Brug overladte Lokaler, saa længe disse Lokaler ikke benyttes af Museet).

Endvidere udfører han som Bibliothekar ved Museets Bog- og Kortsamling de med disse Samlingers Forøgelse, Ordning, Katalogisering o. s. v. forbundne Arbejder, giver Vejledning til dem, der ønske at benytte Bibliotheket, og fører Kontrol med Udlaanet.

I saa stort Omfang som Tiden tillader, udfører han efter nærmere Overenskomst med Bestyreren videnskabelige Undersøgelser, Bestemmelses-

og Ordningsarbejder ved de mineralogiske, petrografiske og almindelig geologiske Samlinger.

To Gange om Aaret indsender han til Bestyreren en skriftlig Redegjørelse for de af ham udførte Arbejder.

Den ugentlige Arbejdstid er 26 Timer; Inspektøren har foruden de sædvanlige mindre Ferier Krav paa 5 Ugers Sommerferie. Tidspunktet for denne maa aftales med Bestyreren under Hensyntagen til dennes Rejser«.

— Den 19de Juli s. A. afgik palæontologisk Assistent ved Museet, Cand. mag. *H. J. Posselt* ved Døden.

4. Det astronomiske Observatorium.

a. Forslag om Bevilling til Opstilling af Observatoriets gamle Hovedkikkert.

Under 21de November 1894 udbad Kirke- og Undervisningsministeriet sig Konsistoriums Erklæring over en af Bestyreren for Observatoriet, Professor, Dr. phil. Thiele indsendt Skrivelse angaaende Udgifterne ved Opstillingen af Observatoriets gamle Hovedkikkert i en Bygning, der agtedes opført i dette Øjemed ved Observatoriet, samt den derved forårsagede Forøgelse af Observatoriets aarlige Udgifter, hvorhos Ministeriet i Skrivelse af 23de s. M. udbad sig Oplysning ikke blot om Udgifterne ved Kikkertens Opstilling i den paagjældende Bygning og ved Tilvejebringelsen af det dertil fornødne Fodstykke samt om den Forøgelse af Observatoriets aarlige Udgifter, der vilde følge af Kikkertens Opstilling og Benyttelse, men ogsaa om Udgifterne ved Kikkertens Eftersyn og Ubedring forinden Opstillingen.

Konsistorium indsendte under 8de Februar 1895 til Ministeriet en fra Universitetets Kvæstor indhentet Erklæring af 4de s. M. og anbefalede, at der søgtes Bevilling til Kikkertens Opstilling.

Paa Finanslovsforslaget for 1896—97 blev der derefter paa Kommunitetets Budget under Udgiftspost 14 opført et Beløb af 17707 Kr. til Opstilling af fornævnte Refraktor, idet der i Anmærkninger til Finanslovsforslaget, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg A. Sp. 1051—54, blev bemærket følgende.

Ved Finansloven for 1893—94 blev der paa Kommunitetets Udgiftspost 14 bevilget et Beløb af 49400 Kr. til Omdannelse og forandret Opstilling af Hovedkikkerten paa Universitetets astronomiske Observatorium samt til Byggeforanstaltninger ved den til dette hørende Meridianbygning, jfr. Rigsdagstidende 1892—93 Tillæg A. Sp. 1007—10. I Henhold til denne Bevilling var der blandt andet blevet anbragt en ny Refraktor i Observatoriets Kuppelbygning, hvilket havde medført, at den dér hidtil opstillede optiske Kikkert var bleven til Raadighed. I den Anledning skulde man i Henhold til en derom fremkommen Indstilling fra Konsistorium og Universitetets Kvæstor foreslaa, at der paa nærværende Konto blev bevilget et Beløb af ialt 17707 Kr. til Opstilling af den omhandlede Kikkert i en særlig Bygning ved det astronomiske Observatorium.

I saa Henseende bemærkede Ministeriet: Ved den foran nævnte givne Bevilling blev det tilsigtet at sætte Observatoriet i Stand til at fyldestgøre de

videnskabelige Fordringer, der maatte stilles til det, ved at indrette en Dobbelkikkert med en nyopstillet Refraktor og et med denne forbundet nyt Instrument til astro-fotografiske Iagttagelser. Naar der nu rejstes Spørgsmaal om i en ny Bygning at opstille den Refraktor, som ved foranførte Foranstaltning var bleven til Raadighed, var Tanken hermed ikke at hjælpe Observatoriets Direktør og dets Observator til Brugen af endnu et Instrument foruden den nye Dobbeltkikkert — om end en saadan Benyttelse ikke vilde være udelukket —, men derimod væsentlig at sætte Viderekomne i Stand til at øve sig i optiske Observationer med et stort Instrument og derved for det astronomiske *Studium* at tilvejebringe et nyt Hjælpemiddel, der hidtil havde maattet savnes, eftersom Observatoriets Direktør og Observator, saa længe Observatoriet kun var i Besiddelse af ét Hovedinstrument, ikke kunde afse dette til egentlig Brug for Viderekomne. Idet der da var Spørgsmaal om at aabne disse Adgang til Øvelser i større Omfang og Betydning, end man hidtil havde formaaet, maatte dette dog ikke opfattes, som om det derved var tilsigtet paa kunstig Maade at fremkalde en Interesse for et Studium, der hidtil havde været upaaagtet, medens Tanken tværtimod var at støtte den Interesse for astronomiske Studier, der allerede nu var til Stede og, saa langt der kunde ses tilbage, havde været kjendelig ved Universitetet. Til Opnaaelsen af det nævnte Formaal maatte den Refraktor, der var bleven til Raadighed, antages i høj Grad at ville egne sig, om den end i Kuppelbygningen havde maattet vige for den ny anskaffede, mere fuldkomne, optiske Kikkert. Det vilde nemlig være bekjendt, at den gamle Refraktor i Løbet af 32 Aar havde været benyttet til talrige Undersøgelser og Iagttagelser og havde vist sig at være et i flere Henseender fortrinligt Instrument.

Med Hensyn til Anvendelsen af den foreslaaede Bevilling skulde bemærkes, at de anslaaede Udgifter fordelte sig paa følgende Maade:

a. Til Byggearbejde efter Bygningsinspektørens Overslag, nemlig til en Bygning i det sydvestlige Hjørne af Observatoriets Grund, ført ned i Jorden i en Dybde af 7 Fod og overdækket med en af Træ konstrueret bevægelig Kuppel med Skydelem 14462 Kr.

b. Til Indlægning af elektrisk Lys i Bygningen 100 —

c. Til et Fodstykke med Betonunderlag for den paagjældende Kikkert 145 —

At dette Beløb var saa ringe, hidrørte fra, at det gamle Sandstens-Fodstykke, der havde maattet oversaves i 3 Stykker for at kunne flyttes fra sin Plads i Kuppelbygningen, paany vilde kunne sammenføjes til Benyttelse paa et Betonfundament.

d. Til Eftersyn og Udbedring af Kikkerten samt dennes Opstilling i den nye Bygning efter Overslag af C. P. Jürgensens mekaniske Etablissement (Professor Jürgensen) 3000 —

Ialt . . . 17707 Kr.

Under sidstnævnte Beløb var indbefattet 2000 Kr. til Forandring af Instrumentet saaledes, at det kunde indstilles under Uhrets Gang. En saadan Indretning havde længe været anset som nødvendig for alle lignende Instrumenter og blev saaledes allerede i 1867 bragt til Anvendelse paa den

i Observatoriet ved Lunds Universitet opstillede Kikkert, men havde hidtil maattet savnes ved den her omhandlede Kikkert. Skulde denne imidlertid blive fuldt i Stand til at give de viderekomne astronomiske Studerende den tilsigtede Øvelse, syntes den ogsaa at burde indrettes i Lighed med Nutidens øvrige tilsvarende Instrumenter. At den hele Istandsættelse og Opstilling af denne Refraktor uden Rettelse af dens nuværende Mangel kun vilde koste 1000 Kr., og at derimod forommeldte Forandring for sig alene vilde kræve en Udgift af 2000 Kr., havde sin Grund i, at denne ikke kunde udføres uden en gennemgaaende Omdannelse af Kikkertens enkelte Dele. Saafremt derfor Lejligheden nu, da Kikkertens Dele vare tagne fra hverandre, ikke blev benyttet til hin Forandring, og man senere under Hensyn til de Studerendes Tarv skulde bestemme sig til Forandringen, vilde denne kræve en Nedtagelse af Kikkerten og en Adskillelse af den i dens enkelte Dele, saaledes at Udgiften da vilde blive 500 Kr. større, altsaa 2500 Kr., for det Arbejde, der nu kunde faas udført for 2000 Kr.

Paa Universitetets Budget blev der derhos under Udgiftspost 3. f. det astronomiske Observatorium, opført en Forhøjelse med 100 Kr. som den Forøgelse af Observatoriets aarlige Udgift, der vilde blive en Følge af fornævnte Forslags Vedtagelse, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg A. Sp. 1003—4. Beløbet udkom saaledes: Til Reparationer, som ikke vare indbefattede under Professor Jürgensens faste Honorar for Tilsyn med Observatoriets Instrumentsamling 25 Kr., til Lys 25 Kr., for en med passende Mellemrum foretagen Rensning og Smøring af den nye Drejekuppel 20 Kr. til Vedligeholdelse af Inventarium m. v. 30 Kr.

I Betænkningen over Finanslovforslaget for 1896—97 foreslog Folkethingets Finansudvalg, at Bevillingen til Opstillingen af fornævnte Hovedkikkert udgik, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg B. Sp. 329—30 og 497—98. Ved Finanslovforslagets 2den Behandling blev Bevillingen udstemt, jfr. Folkethingstidende s. A. Sp. 2992—93, 3005 og 3031.

b. Forskjellige Sager.

Under 30te Oktober 1895 meddelte Bestyreren af det astronomiske Observatorium, Professor, Dr. phil. Thiele, at det kgl. danske Videnskabernes Selskab ved Skrivelse af 26de s. M. havde overdraget den paa Observatoriets Grund staaende Bygning, der i sin Tid havde været anvendt til magnetisk Observatorium, til Ejendom for Observatoriet. Professor Thiele bemærkede tillige, at da Bygningen i meget lang Tid ikke havde været anvendt til sin oprindelige Bestemmelse, og da det viste sig umuligt at finde en Plads i Observatoriets egen Bygning, der kunde anvendes til Mørkekammer for de fotografiske Observationer, havde han anmodet Selskabet om at sælge Observatoriet denne Bygning. Selskabet havde imidlertid foretrukket at afgjøre Sagen ved en Gave, for hvilket Observatoriet maatte være det meget taknemmeligt.

— Til 3die Behandling i Folkethinget af Finanslovforslaget for 1896—97 blev der stillet Forslag paa Universitetets Budget under Udgiftspost 9. a. 2., Hovedstandsættelser, om et Beløb af 1500 Kr. til Istandsættelse af Tagdækket paa Nikolai Taarn.

I Motiverne blev der i denne Anledning bemærket følgende. Da det efter Stadsarkitektens Skjøn havde vist sig paatrængende nødvendigt at underkaste Tagdækket paa Nikolai Taarn en større Reparation, men denne for at gjøre den tilsigtede Nytte ogsaa maatte omfatte den paa Taarnet staaende Bygning, hvorfra Tidssignalet gives, havde Kjøbenhavns Magistrat forespurgt Ministeriet, om det maatte være villigt til at yde et passende Bidrag til dens Istandsættelse, et Bidrag, som ifølge Stadsarkitektens Skjøn vilde kunne sættes til c. 1500 Kr. Ministeriet maatte, efter om Sagen at have brevvexlet med Direktøren for det astronomiske Observatorium og vedkommende Bygningsinspektør, finde det meget ønskeligt, at den omtalte Bygning, der ejedes af Universitetet, blev bevaret, idet man næppe paa anden Maade end netop ved Kuglen paa Nikolai Taarn kunde tilvejebringe en lige saa virksom og paalidelig Tidsangivelse paa tilnærmelsesvis saa billige Vilkaar, og da den af Magistraten nævnte Sum næppe vilde kunne kaldes overdreven, naar der toges Hensyn til, at Taarntagets øvrige Reparation nødvendiggjorde Bygningens midlertidige Borttagelse, og at hele Taget vilde blive beklædt med Kobberplader, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg B. Sp. 783—84 og 927—28.

Forslaget blev tiltraadt af Folkethingets Finansudvalg og Beløbet bevilget paa Finansloven for 1896—97.

5. De lægevidenskabelige Institutter.

a. *Bevilling til Anskaffelse af Mikroskoper til det pathologisk-anatomiske Museum.*

Fra det lægevidenskabelige Fakultet modtog Konsistorium under 13de Juli 1895 et af Fakultetet anbefalet Andragende fra Professor, Dr. med. C. Lange om, at der paa Finanslovforslaget for 1896—97 maatte blive søgt en Bevilling paa 3000 Kr. til Anskaffelse af 10 Mikroskoper til det pathologisk-anatomiske Museum.

Professor Lange oplyste, at Museet kun var i Besiddelse af c. 10 Mikroskoper til Brug ved de regelmæssige Undervisningskursus og at disse Instrumenter tilmed vare af ældre Konstruktion, saa at de kun vare lidet anvendelige ved Undersøgelser og Demonstrationer over Bakterier, der nu-tildags spillede en saa fremtrædende Rolle i Pathologien. Det ringe Antal Mikroskoper havde ogsaa gjort det nødvendigt at dele og indskrænke de mikroskopiske Kursus, tildels ogsaa at hjælpe sig igjennem ved Laan, men det stadigt stigende Antal af Studerende førte det med sig, at disse i og for sig lidet fyldestgjørende og besværlige Udveje ikke længere slog til, saa at den vigtige og uundværlige Undervisning i pathologisk Histologi efterhaanden var bleven ikke alene vanskelig, men mangelfuld og utilstrækkelig paa Grund af utilstrækkelige Instrumenter. Professor Lange bemærkede derhos, at et mindre Antal end 10 nye Mikroskoper ikke vilde være tilstrækkeligt ved den store Tilstømning, der i de senere Aar var til de pathologisk-histologiske Øvelser.

I Henhold til Konsistoriums Indstilling af 15de Juli 1895 blev der paa Finanslovsforslaget for 1896—97 under Universitetets Udgiftspost 3. i., det pathologiske Museum, optaget ekstraordinært et Beløb af 3000 Kr. til Anskaffelse af 10 Miskroskoper, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg A. Sp. 1003—6 og Tillæg B. Sp. 327—28 samt Folkethingstidende s. A. Sp. 2991.

Bevillingen blev givet paa Finansloven for 1896—97.

b. Bevillinger til Forsøg med Serumterapi ved Universitetets Laboratorium for medicinsk Bakteriologi.

Paa Forslaget til Lov om Tillægsbevilling for Finansaaret 1895—96 blev der paa Universitetets Budget under Udgiftspost 3. n., Laboratoriet for medicinsk Bakteriologi, optaget et Beløb af 5500 Kr., jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg A. Sp. 3027—28 og 3089—92.

I Motiverne til Forslaget bemærkede Ministeriet, at det i Slutningen af Sommeren 1895 fra Bestyreren af fornævnte Laboratorium, Professor, Dr. med. C. J. Salomonsen havde modtaget et Andragende om, at der til Udgifter ved serumterapeutiske Forsøg ved Laboratoriet for Finansaaret 1895—96 foruden det dertil ved Finansloven bevilgede Beløb, 10000 Kr., yderligere maatte blive stillet til hans Raadighed 3500 Kr., hvilket Tillægsbeløb han ansaa for nødvendigt til Bestridelse af de fornødne Driftsudgifter ved de ommeldte Forsøg i den resterende Del af Finansaaret. Til Støtte for Andragendet havde han anført, dels at han, saa snart han havde faaet det Indtryk, at Lovgivningsmagten vilde stille sig imødekommende overfor hans Andragende om den fornævnte, senere givne Bevilling paa 10000 Kr., nemlig allerede i Oktober 1894, i Betragtning af Serumfabrikationens store Langsomhed og Sagens store Vigtighed havde anset det for rigtigst strax at tage fat paa de paagjældende Forsøg, saaledes at disse i Virkeligheden havde fundet Sted henved $\frac{1}{2}$ Aar før Begyndelsen af Finansaaret 1895—96, dels at de nødvendige Driftsudgifter for Laboratoriet i Anledning af Forsøgene, navnlig til Assistance, havde vist sig at være større, end han oprindeligt havde tænkt sig. Da Ministeriet efter det foreliggende fandt at burde imødekomme Andragendet, tillod man det nævnte Beløbs Anvendelse paa forventet Tillægsbevilling og søgte nu her denne. Sammen med fornævnte Andragende havde Ministeriet modtaget et andet Andragende, hvori Professor Salomonsen fremhævede Vanskeligheden for Laboratoriet ved at faa et tilstrækkeligt Antal Marsvin til Brug ved de serumterapeutiske Forsøg og foreslog, at Laboratoriet, for fremtidig at kunne være fuldstændig betrygget mod Mangel af de fornødne Forsøgsdyr, skulde overtage Ledelsen af Avlen af Marsvin i det store, i hvilken Henseende han anbefalede, at der søgtes truffet en Overenskomst med den zoologiske Have om, at Laboratoriet kunde drive Marsvineavl paa Havens Grund, saaledes at Laboratoriet skulde afholde alle de med Opførelsen af et passende Dyrehus samt med Dyrenes Fodring m. v. forbundne Udgifter. Medens Laboratoriets Driftsudgifter ikke ventedes forøgede ved en saadan Ordning, vilde den efter Andragendet nødvendiggjøre en særlig Bevilling paa ca. 2000 Kr. til Op-

førelsen af det nævnte Hus, hvilken Bevilling Professor Salomonsen derfor ansøgte om. Da den saaledes fremsatte Plans Gjennemførelse efter Professor Salomonsens Udtalelser maatte anses for at være af stor Interesse for Laboratoriet ved de ommeldte Forsøg og efter en fra Direktionen for bemeldte Have modtagen Erklæring ikke vilde møde Modstand fra den, havde Ministeriet opført den nævnte Sum af 2000 Kr., der forventes at vilde medgaa til Dyrehusets Opførelse, idet man forbeholdt sig ogsaa at kunne anvende Beløbet paa anden Maade til Udgifter ved Etablering af Marsvineavl i det store, hvis det, naar Bevillingen maatte være given, skulde vise sig, at en for Laboratoriet bedre Ordning i den paagældende Henseende kunde træffes paa anden Maade uden større Omkostning for Laboratoriet.

Bevillingerne bleve givne paa Tillægsbevillingsloven for 1895—96.

— Paa Finanslovsforslaget for 1896—97 blev der efter Andragende fra Professor Salomonsen paa Laboratoriets Konto optaget 8000 Kr. til Udgifter ved Fortsættelsen af serumterapeutiske Forsøg, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg A. Sp. 1005—6. I Motiverne til Forslaget bemærkede Ministeriet, at Professor Salomonsen til Støtte for sit Andragende om den nævnte yderligere Bevilling havde anført, at Serumfabrikationen, med Hensyn til hvilken Laboratoriet nu var naaet saa vidt, at det allerede kunde levere en betydelig Mængde antidifteritisk Serum og formentlig fra Begyndelsen af Aaret 1896 vilde kunne forsyne hele Landet dermed, efter hans Mening ubetinget burde fortsættes af Laboratoriet i Finansaaret 1896—97, men under lignende mere foreløbige Forhold som i Finansaaret 1895—96, da det paa den ene Side med Sikkerhed kunde vides, at Serumbehandlingen af Difteri og Croup under alle Omstændigheder i de følgende Aar vilde blive anvendt her i Landet i stort Omfang, medens paa den anden Side Spørgsmaalet om den antidifteritiske Serumterapis Betydning endnu ingenlunde var endelig afgjort, saaledes at det vilde være forhastet allerede nu at træffe en fast og endelig Ordning af Serumfabrikationen her i Landet. Professoren havde derhos ogsaa fremhævet, at den Omstændighed, at flere og flere Sygdomme (Cholera, Tuberkulose, Rosen, Barselpeber, Pest) i den senere Tid vare blevne gjorte til Gjenstand for serumterapeutisk Behandling, i høj Grad talte for, at den midlertidige serumterapeutiske Afdeling af Universitetets Laboratorium for medicinsk Bakteriologi burde holdes i Virksomhed endnu i Finansaaret 1896—97. Da Ministeriet i Henhold til det anførte maatte anse det for ønskeligt, at Professorens Andragende blev imødekommet, skulde man anbefale, at den paagældende Bevilling gaves.

Bevillingen blev givet paa Finansloven for 1896—97.

c. Forskjellige Sager.

Ved Skrivelse af 22de Juli 1895 bifaldt Ministeriet i Henhold til Konsistoriums Indstilling, at der paa forventet Tillægsbevilling for 1895—96 udbetaltes Professor, Dr. med. Chievitz et Beløb af 737 Kr. 90 Øre til Dækning af Overskridelse for Finansaaret 1894—85 under Universitetets Udgiftspost 4, Særegne Udgifter til det lægevidenskabelige Fakultet, nemlig paa Underkonto a., mod at han paa en særlig Konto i Universitetets Regu-

skab for 1895—96 indbetalte de paa Underkonto b., c. og d. for Finansaaret 1894—95 sparede Beløb med ialt 700 Kr. 32 Ø., nemlig paa Underkonto b. 83 Kr. 73 Ø., paa Underkonto c. 240 Kr. 24 Ø. og paa Underkonto d. 376 Kr. 35 Ø.

Overskridelsen tillodes paa Tillægsbevillingsloven for 1895—96, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg A. Sp. 3027—28 og 3091.

— Det paa Universitetets Udgiftspost 3. h., det normal-anatomiske Museum, bevilgede Beløb blev paa Finanslovsforslaget for 1896—97 foreslaet forhøjet med 200 Kr., da Museet havde maattet forlade de i det tidligere almindelige Hospital for et Beløb af 1000 Kr. lejede Øvelseslokaler paa Grund af forandret Bestemmelse med Hensyn til denne Ejendom og i Stedet havde faaet de fornødne Lokaler til Leje i Ejendommen Bredgade Nr. 65 for en aarlig Leje af 1200 Kr., jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg A. Sp. 1003—4. Bevillingen blev givet paa Finansloven for 1896—97.

6. Det filologisk-historiske Laboratorium.

Under 28de Februar 1895 modtog Konsistorium fra det filosofiske Fakultet et Andragende om Oprettelsen af et filologisk-historisk Laboratorium. Fakultetet bemærkede i denne Anledning følgende.

Efter at det havde gjort sig bekendt med den Rejseberetning fra Docent, Dr. phil. Drachmann og Professor, Dr. phil. Heiberg*), der var blevet det tilsendt fra Konsistorium, og som udmundede i et Forslag om ved vort Universitet at oprette et klassisk-filologisk Seminarium, og efter at Dekanus under et Ophold i Tyskland havde gjort sig nærmere bekendt med de derværende historiske Seminarier, havde Fakultetet optaget denne Sag til Forhandling og tillod sig nu at foreslaa Konsistorium at søge oprettet et »*filologisk-historisk Laboratorium*«.

Ved Siden af den overleverede Form for Universitetsundervisning, Forelæsningen med de dertil knyttede Examinatorier og Skriveøvelser, havde der i den senere Tid udviklet sig en anden Form, den *videnskabelige Øvelse*, hvorved de Studerende stilles ligeoverfor deres Videnskabs Kilder og øver sig i at bearbejde dem under Lærerens Vejledning. Fra Tyskland havde denne Form bredt sig til mange andre Lande; efter Krigen 1870 havde den vundet Indgang i Frankrig, og i Sverrig var den nylig bleven et organisk Led i Universitetsundervisningen. Hos os havde allerede Madvig holdt Øvelser af denne Art, der af ældre Filologer omtaltes som meget frugtbringende; senere vare de i stedse voxende Omfang blevne optagne af forskellige Universitetslærere. Ogsaa her havde denne Form vist sig at være et overordentlig nyttigt Supplement til den øvrige akademiske Undervisning, idet den førte de Studerende til Fordybelse i deres Fag og udviklede dem til selvstændigt Arbejde; den omfattedes af Eleverne med stor Interesse, og for Læreren var den i høj Grad tiltalende, ikke mindst ved den nære Berøring, hvori den bragte ham til de Studerende.

*) Trykt i Univ. Aarb. r. 1894—95 S. 695—99.

Imidlertid havde det vist sig her ligesom i Udlandet, at det ikke var muligt at gennemføre denne Undervisningsform tilfredsstillende uden et særligt dertil afpasset *Lokale og Apparat*. Ved selve Øvelsen maatte der være en let Adgang til Skrifter, som bruges under den fælles Drøftelse af det foreliggende Æmne; i Mellemtiden maatte Deltagerne have Lejlighed til at benytte de samme Værker for at kunne forberede sig paa rette Maade. Man havde derfor i Tyskland oprettet saakaldte *Seminarier* for de enkelte Fag. Den nærmere Indretning af disse var for klassisk Filologi blevet udførlig belyst i den fornævnte Indberetning, og for de andre Fag gjaldt i alt væsentlig det samme: ethvert Seminarium bestaar af nogle Værelser, der ere tilgængelige for de Studerende hele Dagen og som afgive Plads dels for et Fagbibliothek, dels for de Værker, der laanes fra Bibliothekerne til Brug ved Studiet af det Æmne, der i Øjeblikket behandles; i det største af Værelserne afholdes saa selve Øvelsen. Medens saadanne Seminarier endnu for en Snes Aar siden kun fandtes undtagelsesvis, havde nu selv de mindste tyske Universiteter indenfor det filosofiske Fakultet mindst fire Seminarier, et for klassisk Filologi, et for germansk, et for romansk-engelsk og et for Historie, og det var meget betydelige Summer, der aarlig ofredes paa disse.

Det var en lignende Institution, som Fakultetet ønskede oprettet ved vort Universitet. Som Navn derfor foresloges »*Laboratorium*«, en Benævnelse, der formentlig var langt mere betegnende for Institutionens Karakter end »*Seminarium*«, ligesom jo ogsaa det nyoprettede statistiske Laboratorium viste, hvorledes denne Benævnelse var i Færd med at bane sig Vej fra Naturvidenskabernes til Aandsvidenskabernes Omraade.

Fakultetet foreslog til dette Laboratorium at benytte det nu ledige Lokale i første Etage i Bygningen imod Nørregade (Kommunitetsbygningen), der hidtil havde huset det mineralogiske Museum, og dette tænkte da indrettet, som den medfulgte Tegning udviste: Den nuværende Vindeltrappe op til Etagen erstattes af en solidere Trappe; i Fortsættelse af denne indrettes en Entré langs med Muren ud til Gaarden, og fra denne føre Døre ind til to Værelser, hvoraf det ene vender ud imod Nørregade, medens det andet gaar paa tværs af Bygningen; hvert vil blive paa omtrent 150 Kvadratalen. Det havde været ønskeligt at anbringe et særligt Lærerværelse; men den forhaanden værende Plads tillod det næppe; dog vilde en Del af det ene Lokale let kunne isoleres nogenlunde ved Anbringelse af en Reol eller et Skab. Naar der saaledes i det hele kun forlangtes to Arbejdslokaler til i Forening at huse følgende Afdelinger: 1. nordisk, 2. latinsk, 3. græsk, 4. romansk, 5. tysk, 6. engelsk Filologi, 7. Historie, samt endelig 8. Filosofi (især fra dennes historiske Side), vilde det ses, at Fordringerne vare meget beskedne i Sammenligning med, hvad selv smaa tyske Universiteter bød deres Studerende.

Adgang til Laboratoriet burde enhver Studerende have, naar han deltog i en dér afholdt Øvelsesrække, og han vilde da faa udleveret en Nøgle, der aabner Døren til Laboratoriets Entré, hvor der vilde være Plads til Overtøjet, og hvorfra de to Hovedrum vare tilgængelige; desuden vilde der vel være Grund til ogsaa at lade Viderekomne, der anbefalede dertil af

deres Faglærer, faa Adgang til at arbejde i Laboratoriet. Dettets Styrelse havde man tænkt sig lagt i Haanden paa de Lærere, der virkede derved, dog under Fakultetets Tilsyn og saaledes, at de af deres Midte valgte en Laboratoriebestyrer. Det vilde blive en væsentlig Opgave for Laboratoriets Styrelse at lægge Øvelsestimerne saaledes, at de saa lidt som muligt hindrede Laboratoriets Benyttelse som Arbejdsrum, og i den Retning turde det være en Fordel, at der var to Rum af samme Størrelse. Det laa vel nærmest at anvende disse saaledes, at Fagene fordeltes ligelig mellem de to Værelser; skulde det imidlertid herved vise sig, at Øvelsestiderne i for høj Grad spærrede Adgangen for Arbejdende, vilde man ved at samle alle Reolerne i det ene Rum kunne bruge dette alene til Arbejdsværelse, medens det andet anvendtes til Øvelserne, dog saaledes, at det udenfor de Timer, hvori det var optaget paa denne Vis, kunde bruges til Arbejdsrum for dem, der mulig ikke kunde faa Plads i det andet Rum. Lokalet skulde være tilgængeligt for de Arbejdende hele Dagen, vel fra Kl. 8-9 Morgen til Kl. 8 Aften, og det vilde forhaabentlig vise sig, at det kunde gøres her ligesom andet Steds, uden at der behøvedes stadigt Opsyn. Dog vilde det sikkert være nødvendigt at have en fast Assistent, der kunde være til Stede i Laboratoriet visse Timer af Dagen for at opretholde den Orden, især i Fagbogsamlingen, der ellers hurtig vilde blive forstyrret ved den stadige Benyttelse, og denne Assistent, der kunde vælges blandt de ældre Studerende, skulde da tillige gaa Laboratoriebestyreren til Haande, føre Laboratoriets Regnskaber, være Mellemed mellem Docenterne og Bibliothekerne ved de stadige Laan af Bøger til Brug ved Øvelserne, og meget andet. Mulig vilde det tillige vise sig praktisk ved hvert Øvelseskursus at tage en af Deltagerne til at føre Tilsyn med de Bøger, der brugtes, saa at enhver Mangel strax kunde opdages og undersøges.

Hvad det *økonomiske* angik, skulde først bemærkes, at man ikke kunde udtale sig om de med Lokalets Ombygning forbundne Udgifter, men dog vilde gjøre opmærksom paa, at disse ikke kunde blive særlig betydelige, da de foreslaaede Forandringer ikke var af nogen gennemgribende Art; der var kun Tale om en ny Trappe, om et Par Skillevægge og endelig om en Oppudsning af det noget forfaldne Lokale. Af Inventar vilde der først og fremmest behøves Arbejdsborde, Stole og Reoler. Desuden burde der findes et Jernskab; et saadant havdes ofte i de tyske Seminarier og havde den Betydning, at man deri kunde gemme særlig kostbare Værker, som man havde laant, eller endog Haandskrifter og Originalakter, der med Frugt kunne anvendes ved mange Øvelser. Endelig vilde det være i høj Grad ønskeligt at have en Skrivemaskine med tilhørende Mangfoldiggjørelsesapparat, saaledes som det nu var indført blandt andet i Kultusministeriet; man vilde ofte ved Øvelserne have Brug for et saadant Apparat, da det hyppig vilde være den eneste Maade, hvorpaa man kunde skaffe sig det nødvendige Antal Exemplarer af de Texter, der studeres.

Udgifterne til Inventar vilde blive omtrent følgende: 18 Alen Reoler, $4\frac{1}{4}$ Alen høje, 232 Kr., 4 større og 4 mindre Borde 180 Kr., 60 Stole 430 Kr., et Jernskab 150 Kr. og en Remington Skrivemaskine med Edisons Mangfoldiggjørelsesapparat 460 Kr. Hertil kom Møbler til Lærerrummet

og forskjelligt mindre Inventar, saaledes at den fulde Udgift til Montering vistnok vilde beløbe sig til ca. 2000 Kr.

Hvad Bøger angik, vilde der, efter Oplysninger indhentede hos vedkommende Universitetslærere, til Anskaffelse af det uundværligste Haandbibliothek (Ordbøger samt almindelige litterære og grammatiske Hjælpe-midler) for hvert Fag kræves i Gjennemsnit 400 Kr.; til de 8 i Laboratoriet repræsenterede Fag vilde der altsaa medgaa 3200 Kr.

Endelig kom der en aarlig Udgift til Driften af Laboratoriet. Lokalet, der skulde være tilgængeligt hele Dagen, maatte altsaa holdes opvarmet om Vinteren, medens Lys kun behøvedes at tændes af de arbejdende efter Behov; Lys og Varme vilde dog rimeligvis i denne Bygning gaa ind under Universitetets almindelige Konto for disse Ting. Derimod maatte der beregnes en ikke ringe Sum til Rengjøring, og endelig kom foruden mindre Udgifter ogsaa Løn til den fornævnte Assistent. Man mente til denne Art Udgifter at maatte anslaa 1500 Kr. aarlig; det statistiske Laboratorium anvendte paa denne Konto saavidt vidstes 1000 Kr. Hertil kom nu aarlige Udgifter til Boganskaffelser og Indbinding. Det først anskaffede litterære Apparat maatte efterhaanden udvides, og lidt efter lidt maatte de ved Øvelserne hyppigst brugte Texter og deslige anskaffes; det hertil for de 8 forskjellige Fag nødvendige Beløb syntes ikke at kunne sættes lavere end 2000 Kr. Naar man erindrede, at det statistiske Laboratorium, — der jo blev benyttet af langt færre Studerende og hvor Trangen til Boganskaffelser var ulige ringere — aarlig oppebar 1500 Kr., og at der i Sverrig til Seminarierne for hver enkelt Faggruppe (klassisk, romansk Filologi o. s. v.) i Regelen var bevilget 1000 Kr., syntes en samlet Bevilling af 3500 Kr. til de mange Fag, der skulde benytte dette Laboratorium, ogsaa at være et meget beskedent Ønske.

Konsistorium nedsatte et Udvalg, bestaaende af Universitetets daværende Rektor, Professor, Dr. phil. Wimmer samt Professorerne, Dr. phil. & juris. Ussing, Dr. phil. Holm og Dr. phil. Erslev til at tage Fakultetets Forslag under Overvejelse.

I Henhold til de fra Udvalget modtagne Oplysninger anbefalede *Konsistorium* i Skrivelse af 27de Juni 1895 til Ministeriet varmt, at dette vilde søge at føre Planen ud i Virkeligheden. Konsistorium følte sig nemlig overbevist om, at den af Fakultetet foreslaede Institution, der forefandtes ved saa mange andre Universiteter, vilde kunne virke højst gavnlig til Fremme for Undervisningen i de forskjellige Fag, som Laboratoriet skulde yde Plads til. Der var søgt nærmere Oplysning om, hvor stor Bekostningen vilde være ved at omdanne den tidligere af mineralogisk Museum benyttede Sal til Lokale for Laboratoriet, og det medfølgende Overslag fra Bygningsinspektøren, der indskrænkede sig til de allernødvendigste Forandringer, viste, at der hertil vilde medgaa en Sum, som vistnok var noget større, end Fakultetet havde tænkt sig. Dette laa imidlertid mindre i de Forandringer, som Lokalets nye Anvendelse udkrævede, end i, at Salen ved sin mangeaarige Anvendelse til Museumsbrug var bleven saa overordentlig medtaget, at den, hvad den saa skulde anvendes til, maatte underkastes en

indgribende Istandsættelse: Gulv, Vægge, Loft, Vinduer, kort sagt alt trængte til det grundigste Eftersyn.

Den samlede Udgift til Oprettelsen af Laboratoriet vilde blive:

A. Udgifter én Gang for alle:	
Lokalernes Omdannelse og Istandsættelse, efter Bygningsinspektørens Overslag.....	Kr. Ø. 4532.
Gaslamper	311. 10
Montering	2000.
Et Haandbibliothek	3200.
Ialt... 10043. 10	

B. Aarlig Udgift, i Henhold til Fakultetets Skrivelse 3500.

I Overensstemmelse hermed blev der paa Finanslovsforslaget for 1896—97 stillet Forslag paa Universitetets Budget under Udgiftspost 3. p., det filologisk-historiske Laboratorium, om et Annuum af 3500 Kr. til Laboratoriet samt et extraordinært Beløb af 5511 Kr. 10 Ø. til Montering og Tilvejebringelse af et Haandbibliothek, og paa Udgiftspost 9. a. 1., Hovedstandsættelser, om et Beløb af 4532 Kr. til Omdannelse og Istandsættelse af fornævnte Lokaler til Brug for Laboratoriet, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg A. Sp. 1005—8 og 1025—26.

Ved Skrivelse af 21de November 1895 meddelte Ministeriet Konsistorium, at Folkethingets Finansudvalg havde begjært nærmere Oplysning om den paatænkte Anvendelse af det Beløb af 1500 Kr., der under fornævnte Udgiftspost søgtes bevilget som Annuum til Laboratoriet til Lønning af en Assistent, til Rengjøring m. v.

Konsistorium indsendte under 7de December s. A. en Skrivelse af 29de November s. A. fra det filosofiske Fakultet, hvori dette udtalte, at det ikke var let at gjøre Rede for, hvad der vilde medgaa til Laboratoriets Drift, idet man her stod overfor noget, der herhjemme endnu ikke var prøvet, og som ogsaa — især ved at samle saa mange Fag under ét — var stærkt afvigende fra Udlandets »Seminarier«. Som Udgangspunkt for, hvad der skulde foreslaas paa dette Punkt, havde man da i første Linie taget Universitetets statistiske Laboratorium, og da der til dettes Drift var anslaaet 1200 Kr. — nemlig ialt 1500 Kr., hvoraf til Bøger regnedes 300 Kr. —, havde man ment, at der maatte ansættes en noget højere Sum til det filologisk-historiske Laboratorium, hvis Bogapparat vilde blive saa meget mere omfattende, og hvis Lokale ikke blot var større, men ogsaa skulde staa aaben i langt længere Tid. Blandt de Udgifter, der skulde afholdes af det til 1500 Kr. foreslaaede Beløb, maatte først nævnes Lokalernes Rengjøring. Denne maatte foretages daglig, dertil paa bestemte Tider, tidlig om Morgenen og sent om Aftenen, da Rummene skulde være tilgængelige hele Dagen; efter derom indhentede Oplysninger vilde Udgiften ikke kunne sættes lavere end 500 Kr. Til Skrivematerialier, Vedligeholdelse og Udvidelse af Inventariet og andet lignende havde man ment, at der vilde medgaa ca. 300 Kr.; en Hovedpost herunder vilde blive Omkostningerne ved Mangfoldiggjørelsesapparatet, der vistnok i stor Maalestok vilde blive benyttet til at fremskaffe det nødvendige Antal Exemplarer af de studerede Texter.

Af de resterende 700 Kr. vilde Halvdelen medgaa til Lønning af Assistenten, og det øvrige tænkte fordelt i smaa Honorarer til de Studerende, der udtoges af de enkelte Øvelseskursus for at holde Orden i det derved anvendte Materiale; disse kunde mulig tilpligtes til skiftevis at være til Stede i Laboratoriet i visse Timer og saaledes afgive et Opsyn, der kunde hindre Misligheder, især med Laboratoriets Bøger, jfr. Rigsdagstidende 1895—96 Tillæg B. Sp. 325—28.

Efter at de foreslaaede Bevillinger vare givne paa Finansloven for 1896—97, blev der taget fat paa Omdannelsen og Istandsættelsen af fornævnte Lokaler, saaledes at Ordningen af Haandbiliotheket kunde ske i Slutningen af Universitetets Sommerferie.

I Skrivelse af 27de April 1896 indberettede Fakultetet til Konsistorium, at det havde overdraget et Udvalg, bestaaende af Fakultetets Dekanus, Professor, Dr. phil. Erslev samt Professorerne, Dr. phil. Jespersen, Dr. phil. Nyrop og Dr. phil. Heiberg at foretage det fornødne med Hensyn til Laboratoriet, og af dette Udvalg atter bemyndiget Dekanus til at give de fornødne Paategninger paa Regninger vedkommende Laboratoriet.

Under 20de Juni s. A. indsendte Konsistorium til Ministeriet et Andragende fra Fakultetet om, at der maatte blive søgt udvirket kgl. Konfirmation paa nedenanførte Bestemmelser for Laboratoriet. I Skrivelse af 3die August s. A. meddelte Ministeriet Konsistorium, at der efter dets Forestilling ved *kgl. Resolution af 30te Juli s. A.* var bifaldet følgende »Bestemmelser for det filologisk-historiske Laboratorium ved Københavns Universitet«:

»1. Det filologisk-historiske Laboratorium er en særskilt Institution under det filosofiske Fakultet. Dets Bøger og Inventar er Universitetets Ejendom.

2. Laboratoriets Formaal er gennem videnskabelige Øvelser at føre de Studerende til en dybere Forstaaelse af deres Videnskab og dens Methode og at skaffe en let Adgang til Benyttelsen af det dertil nødvendige litterære Apparat.

3. Laboratoriet raader til sin Drift over en aarlig Sum, der udredes af Universitetet.

4. Laboratoriet styres under Fakultetets Tilsyn af et Raad, hvori enhver til Fakultetet knyttet Lærer, der virker derved, har Sæde.

5. Raadet vælger af sin Midte en Forstander, der leder Laboratoriet og aflægger Regnskab for Anvendelsen af den dertil bevilgede Sum«.

I Skrivelse af 18de August s. A. indberettede Fakultetet til Konsistorium, at det havde valgt Professor, Dr. phil. Erslev til Laboratoriets Forstander.

VIII. Universitetets Forhold ud ad til.

1. Nordisk akademisk Møde i Christiania.

I Marts 1896 modtog Universitetet fra en i Christiania af en større Kreds af Akademikere dannet Komité en Indbydelse til at lade sig repræ-